

Стратегија непрофитно-социјалног становања Града Бања Луке за период 2015–2020. године



ГРАД БАЊА ЛУКА
CITY OF BANJA LUKA

ПРЕДГОВОР

Документ „Стратегија непрофитно-социјалног становања Града Бања Луке за период 2015–2020. године“ припремљен је на основу савремених кретања у области стратешког планирања непрофитно-социјалног становања и треба да омогући сигурније и квалитетније приближавање Европској унији, што је свакако наш циљ.

Овај документ објашњава проблематику развоја нетржишног, непрофитно-социјалног становања којим се на систематски начин обезбјеђују претпоставке за рјешавање стамбених потреба домаћинстава, уз чињеницу да Град Бања Лука није у могућности да својим приходима самостално на тржишту обезбиједи адекватно стамбено рјешење.

Такође, недостатак планова стамбеног збрињавања, недефинисаност простора и зона за специфичне намјене у циљу рјешавања непрофитно-социјалног становања града само су неки фактори који су нас усмјерили на израду овог документа.

Зато је потребно нагласити да је превасходно циљ израде овог документа свеобухватна анализа постојећих ресурса и потреба како би се направили специфични модели развоја и добиле смјернице за развој непрофитно-социјалног становања.

Мултидисциплинарним приступом и тимским радом одређени су реални, ефикасни и рационални циљеви и створени су партнерски односи, уз максимално ослањање на сопствене снаге. Дакле, економски и друштвени развој Града Бања Луке у наредном периоду требало би да непрофитно-социјално становање посматра не као трошак, већ као инвестицију са дугорочним позитивним ефектом која ће повећати привредне активности (ангажовање великог броја привредних грана и стварање нове вриједности), мобилност радне снаге, али и социјалну кохезију и унапређење демографске структуре.

Озбиљан приступ у изради стратешког планирања развоја града говори о нашем опредјељењу да полазећи од постојећих вриједности и предности створимо услове за одрживи развој непрофитно-социјалног становања, примјерене потребама његових становника.

Због наше дјеце и њихове будућности немамо право да будемо пасивни посматрачи садашњости. Визија нашег развоја непрофитно-социјалног становања је реална, постављени циљеви и програми су остварљиви, а развој Града Бања Луке динамичан и плански.

Позивам све грађане да активно учествују у спровођењу „Стратегије непрофитно-социјалног становања Града Бања Луке“, јер усмјереност, сарадња и ефикасност чине суштину успјеха.

Наша је заједничка потреба да се живи љепше, боље, квалитетније и безбједније.

За Град Бања Луку.

Слободан Гаврановић
Градоначелник Бања Луке

САДРЖАЈ

<u>ДИО 1: УВОД</u>	5
<u>1.1. Увод у непрофитно-социјално становање</u>	5
<u>1.2. Оквир и повезаност Стратегије са осталим стратешким документима</u> <u>Града Бања Луке</u>	5
<u>1.3. Учесници процеса</u>	5
<u>1.4. Друштвено-економска анализа</u>	6
<u>1.5. Израда стратешког документа</u>	6
<u>1.6. Методологија процеса</u>	7
<u>1.7. Појам и сврха непрофитног-социјалног становања</u>	7
<u>1.8. Ситуациона анализа</u>	9
<u>ДИО 2: ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА СТАЊА</u> <u>ГРАДА БАЊА ЛУКЕ</u>	13
<u>2.1. Историјски подаци о Бања Луци</u>	13
<u>2.2. Основни географски подаци</u>	14
<u>2.3. Становништво</u>	22
<u>2.4. Закључак</u>	32
<u>ДИО 3: ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ИСТРАЖИВАЊУ</u>	33
<u>3.1. Анализа резултата истраживања</u>	34
<u>3.2. Анализа података добијених од јавних установа и институција</u> <u>обухваћеним истраживањем</u>	35
<u>3.3 Анализа података из анкетног упитника о стамбеној ситуацији и</u> <u>стамбеним потребама грађана</u>	37
<u>3.4. Закључак</u>	45
<u>ДИО 4: SWAT АНАЛИЗА</u>	47
<u>ДИО 5: АКЦИОНИ ПЛАН 2014–2015</u>	55
<u>ДИО 6: СИСТЕМ ПРАЋЕЊА И ЕВАЛУАЦИЈЕ С ИНДИКАТОРИМА ЗА</u> <u>ПРАЋЕЊЕ</u>	61

ДИО 1 УВОД

1.1. Увод у непрофитно-социјално становање

Проблематика становања у садашњим условима развоја Босне и Херцеговине, а самим тим и Града Бања Луке, у основи представља једно од егзистенцијалних питања њених грађана. Након масовне приватизације стамбеног фонда током прве половине 2000. године, рјешавање стамбених потреба је препуштено тржишту, а најпожељнији облик становања је становање у властитом стану. Истовремено, за већину стамбено угроженог становништва куповина на тржишту је недоступна. Сагледавајући стање у којем се подстичу банкарска задужења и рјешавање власничке станоградње, многи грађани увиђају да и са просјечним примањима неће бити у могућности да купе стан, него ће живот провести као подстанари.

Данас преовладава мишљење да је неопходно уређење области становања као важне друштвене и привредне области. То се наметнуло као нужност да би се становање под најам регулисало и омогућило пристојно и сигурно становање домаћинствима са најнижим примањима. Становање представља развојно питање, јер би поновним покретањем циклуса станоградње дошло до активирања потенцијала великог броја привредних грана које непосредно учествују у развоју.

У БиХ је становање пребачено у ентитетске, односно кантоналне надлежности, тако да је ова област у суштини препуштена сама себи. Међународне организације већ неколико година покушавају да развију различите моделе који требају подстаћи локалне управе, кантоне, ентитете, али и државу да уреди област развоја стамбеног фонда.

Локалне заједнице у БиХ данас су лишене обавезе у оквиру својих надлежности, осим када је ријеч о надзору и организовању одржавања стамбених зграда. Имајући у виду значај развоја нових видова становања као што је непрофитно-социјално становање, Град Бања Лука је приступио изради градске стратегије непрофитног-социјалног становања као основног стратешког документа за имплементацију и праћење напретка у имплементацији. Дефинишући стратегију непрофитно-социјалног становања становања и водећи рачуна о усклађености са регионалним политикама, обезбијеђен је оквир за приступ регионалним и европским финансијским фондовима и организацијама.

1.2. Оквир и повезаност Стратегије са осталим стратешким документима Града Бања Луке

Градска управа Бања Лука је у ранијем периоду сачинила неколико стратешких докумената, од којих су најзначајнији „Стратегија развоја града Бања Лука у периоду 2007–2015“, „Омладинска политика Града Бања Лука 2013–2015. године“, „Стратегија развоја туризма Града Бања Лука 2013–2020. год.“, „Програм развоја социјалне заштите у граду Бањој Луци за период 2013–2015. године“, „Просторни план града Бања Луке“, „Стратегија руралног развоја града Бања Луке за период 2013–2020. године“, и „Стратегија непрофитног-социјалног становања Града Бања Луке 2015–2020. год.“ која се у потпуности уклапа у развојне стратегије града и усаглашена је са међународним документима које је БиХ ратификовала, као што је Европска социјална повеља.

1.3. Учесници процеса

У изради Стратегије је учествовао тим именован писмом намјере градоначелника Бања Луке број: 10-30-сл-574/12, у саставу:

Љиљана Радовановић
Миленко Малиновић
Владимир Голубић

Светислав Поповић
Адриана Шешић
Љиљана Звонар

У изради Стратегије укључивани су представници следећих институција:

Министарство за избјегла и расељена лица РС

Мр. Нада Липовац
Богих Симић

Центар за социјални рад Бања Лука

Тања Ђакушић

Удружење „Омладински комуникативни центар Бања Лука“

Ведрана Келава

1.4. Друштвено-економска анализа

Стратешке одлуке се заснивају на информацијама, тако да је стратешко планирање непрофитног-социјалног становања почело са прикупљањем информација о привреди и факторима који утичу на економско стање, информација о социјалним потребама, урбанистичким плановима и просторним планирањем развоја стамбеног фонда Града Бања Луке. Ова друштвено-економска анализа је била аналитички процес.

Информације које описују тренутно стање представљају полазну тачку за процес стратешког планирања. Због тога је јако битно било на самом почетку прецизно дефинисати који су то подаци неопходни за друштвено-економску анализу.

Анализа стања представља више од разматрања статистичких показатеља, јер садржи и процјену структурних, политичких, економских и социјалних услова. У том смислу, квантитативни аспекти су уско повезани с квалитативним аспектима. Стратешка анализа не смије бити ограничена само на презентацију емпиријских аспеката, него треба да одговори на специфична питања, у складу с којима основне карактеристике изабраног подручја могу бити укључене у евиденцију.

1.5. Израда стратешког документа

Сама израда стратешког документа захтијевала је знатно вријеме, добру координацију и флексибилност свих учесника. Расправе у овој фази често су захтијевале и додатне информације или поновно вредновање закључака донесених у току анализе стања.

У овој фази је дефинисана **визија** развоја непрофитног-социјалног становања Града Бања Луке која представља идеал – крајњи циљ, односно каква се будућност Бања Луке жели на пољу развоја стамбеног фонда. Потом су дефинисани **стратешки циљеви** који су проистекли из анализе и визије развоја, а представљају прву разраду визије развоја.

На основу стратешких циљева су дефинисани **приоритетни циљеви**, који су специфични, реалистични и мјерљиви, узимајући у обзир расположиве ресурсе и временски оквир.

Сљедећа фаза била је дефинисање **мјера и пројеката** који представљају средњорочни пут ка остваривању специфичних/приоритетних циљева у оквиру одређеног временског раздобља. Мјере, односно пројекти, су инструменти за коришћење ресурса, како би се остварио специфични циљ. Они су мост између стратешког и оперативног дијела Стратегије. Мјере, односно пројекти, садржавају назнаке о томе ко би могли бити носиоци њиховог провођења, који су износи и извори финансирања, какав је временски оквир те које су главне активности и очекивани резултати.

Након свега треба бити дефинисан **план спровођења Стратегије**, с финансијским планом.

Трајање процеса планирања

Рок за израду стратешког плана непрофитног-социјалног становања Града Бања Луке је септембар 2014. године.

1.6. Методологија процеса

Цјелокупан процес израде Стратегије вођен је у неколико уско повезаних фаза. У првој фази рађено је истраживање о потребама рјешавања стамбеног питања великог броја категорија становништва путем непрофитног-социјалног становања, у другој фази су прикупљени неопходни подаци из друштвено-економске анализе стања, трећу фазу карактерише израда *SWOT* анализе, у четвртој фази дефинисана је визија непрофитног-социјалног становања, пета фаза дефинисала је стратешке правце и акциони план, а шеста фаза везана је за праћење и евалуацију, чиме је завршен фазни процес у изради Стратегије. У цјелокупном раду коришћени су принципи интерактивног мултидисциплинарног приступа.

1.7. Појам и сврха непрофитног-социјалног становања

Појам и сврха непрофитног-социјалног становања

Период након рата и развој тржишне економије, како у развијеним земљама тако и у земљама у транзицији, изазивају и социјално раслојавање, али и појаву сиромаштва. Трајна или привремена незапосленост, мале зараде, здравствени проблеми, поодмакло старосно доба или материјална необезбијеђеност младих људи на школовању или на почетку радног вијека чине куповину или закуп одговарајућег стана на тржишту недоступним одређеном проценту породица. Економска рецесија додатно доприноси томе и такве проблеме пооштрава и умножава, повећавајући број угрожених друштвених група и породичних домаћинстава без стана.

Регулативе различитих земаља различито дефинишу појам непрофитног-социјалног становања. **Оно што је већини заједничко јесте да је социјално становање организовано обезбеђивање становања одређеног стандарда породичним домаћинствима која из различитих, а прије свега економских и социјалних разлога нису у могућности да себи прибаве стамбени простор на тржишту.** У Европи је прихваћен енглески термин „social housing“ који најшире означава бригу о и државну подршку становању. Овај вид становања обезбеђује се уз подршку државе у складу с правним оквиром који уређује ову област и програмима за њену реализацију. Непрофитно-социјално становање је данас неодвојиво повезано са укупном социјалном политиком, посебно политиком социјалне инклузије и кохезије, али и са политиком регионалног и локалног развоја, развојним плановима и политикама локалних заједница. Такође, непрофитно-социјално становање представља неодвојиви дио стамбених политика, везује се са циљевима и политикама запошљавања и са одрживим развојем у цјелини.

Зашто је потребно уредити област непрофитног-социјалног становања у БиХ

До ратних сукоба у бившој Југославији друштвена стамбена изградња финансирана је од стране државе и државних предузећа. Индивидуалну породичну изградњу су по правилу финансирали грађани уз повољне стамбене кредите добијене од банака и предузећа. У току рата оштећен је и уништен је велики број стамбених јединица, касније знатно обновљених уз помоћ међународних организација и државних институција, али још увијек знатан број

стамбених јединица није оспособљен за становање.

Претходни 45-годишњи период социјализма, у којем се држава систематски бавила рјешавањем стамбених питања запослених, те послеријатна приватизација станова гдје је укупан стамбени фонд приватизиран и повлачење државе из области рјешавања стамбене проблематике грађана довели су не мали број грађана у изузетно неповољан положај. За већину грађана рјешавање стамбеног питања без помоћи државе биће недостижно.

Послијератна БиХ се налази у процесу транзиције коју карактеришу екстремно тешка економска ситуација, сиромаштво и масовна незапосленост. Посебно у контексту економских и социјалних права треба такође истакнути да је процес транзиције у БиХ створио велики број различитих рањивих група у које се услед политичке и економске ситуације може сврстати око 80% од укупног становништва. Поред „стандардних” рањивих група за све земље као што су лица са инвалидитетом или припадници мањинских народа, ту су и већи број незапослених и већи број пензионера него у земљама које нису у транзицији, те обесправљени радници који најчешће услед неефикасности политика приватизације остају без редовног или икаквог дохотка. Ратне деструкције су створиле и додатне рањиве категорије као што су избјеглице, расељена лица, цивилне жртве рата, повратници, ратни војни инвалиди и демобилизирани борци. Најновија група или категорија која се неформално све више спомиње у БиХ су запослени а сиромашни – људи који раде, али не примају плату или је она нередовна и недовољна за основне животне трошкове.

Становање и социјално укључивање

Велики број грађана БиХ има потребу за помоћи државе у рјешавању стамбене проблематике јер је стан потреба једнака потреби за храном и запослењем. Кључни моменат социјалне интеграције у друштву за

сваког грађанина јесте управо могућност да себи обезбиједи пристојно становање.

Стан је највећа материјална и симболичка вриједност сваког домаћинства; оно у великој мјери одређује добробит људи и оквира учествовања у заједници и на тржишту рада. Инструментима стамбене политике може се омогућити пристојно становање домаћинствима с ниским примањима.

С обзиром на различите моделе социјалног становања у државама Европске уније, као и у регији, развиле су се и различите дефиниције социјалног становања. Без обзира на разлике у дефинисању ове области, опште карактеристике заједничке већини модела и по чему се социјално становање разликује од других облика најамног становања је следеће:

- висок степен уређености ове области,
- јасно усмјерење на постизање социјалних циљева, и
- пуна укљученост државе у остваривању тих циљева.

Држава, путем својих правних и институционалних механизма, одређује правила дјеловања у погледу додјеле социјалних станова и одређивања цијене станарине и других трошкова. На овај начин држава директно утиче на подизање стандарда становања, смањење социјалне сегрегације и повећање квалитета живота социјално угрожених популација. Адекватан стамбени простор је важан сегмент политике социјалног укључења и економског јачања локалне заједнице, а све већу важност добија и у погледу здравствених и еколошких аспеката живота. Посебно рањиве популације становништва добијају прилику за боље интегрисање у својим срединама. Нити једно друштво не смије занемарити овако позитивне ефекте које добро организован систем социјалног становања може дати и, у том смислу, неопходно је укључивање и активно учешће свих актера у друштву, почев од државних институција до јединица локалне самоуправе, као и приватног сектора

који у партнерству с јавним може допринијети развоју ове области.

Социјално становање у послератној БиХ

Велики број расељених лица која још нису обновила своју пријератну имовину, расељена лица која ни прије рата нису имала ријешено стамбено питање, новоформиране младе породице са статусом расељеног лица, млади брачни парови, самохрани родитељи, породице са слабијом економском моћи, социјалноугрожена лица, студенти, пунољетна лица која напуштају домове за незбринуту дјецу су категорије становништва које у послератној БиХ државним институцијама намећу обавезу уређења области социјалног становања, те изналажења финансијских могућности за изградњу станова намијењених за приступачно непрофитно становање. У БиХ постоји веома мали број стамбених јединица које су намијењене за непрофитно-социјално становање, а изграђене су удруженим средствима међународне заједнице и домаћих институција. Средствима Фонда за повратак у 7 општина у РС изграђено је 7 стамбених објеката (118 стамбених јединица). Ове стамбене јединице намијењене су за стамбено збрињавање расељених лица-корисника колективних и алтернативних смјештаја. ЦРС (Catholic Relief Services) је кроз своје програме уз финансијску подршку домаћих институција у 9 општина/градова у БиХ изградио 12 објеката (234 стамбене јединице) намијењене за непрофитно социјално становање расељених лица, социјалних случајева и кадрова потребних за развој локалних заједница. Поред ЦРС-а, програме непрофитног-социјалног становања имплементирали су УНДП и *HILFSWERK* АУСТРИЈА, Фонд за становање РС и Зеничко-добојски кантон.⁹

1.8. Ситуациона анализа

Правни оквир унутар којег се уређују питања социјалног становања подразумева међународне документе и инструменте за заштиту људских права те домаћи правни оквир. БиХ је потписивањем низа међународних докумената о људским

правима преузела обавезу да свима на својој територији, без дискриминације по било којем основу, осигура социјалну помоћ и заштиту. Преузимање ове обавезе не значи да је држава у обавези да изгради стан за сваку породицу, али је у обавези да предузме одговарајуће кораке до максимума расположивих ресурса како би постигла пуну реализацију права која се признају потписаним документима, нарочито кроз усвајање одговарајућег правног оквира.

Међународни документи из којих произлази обавеза државе да доноси политике приступа становању, укључујући и социјално становање су:

1. *Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966)*, који у члану 11 каже да: „Државе странке овога Пакта признају право свакога на животни стандард довољан за њега и његову породицу, укључујући примјерену храну, одјећу и стан, као и на стално побољшање животних услова“;

2. *Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966)*, који утврђује у члану 17 да нико не може да подлијеже својевољној или незаконитој повреди дома, односно да свако има право на законску заштиту од такве повреде;

3. *Међународна конвенција о елиминацији свих облика расне дискриминације жена (1981)*, која гарантује равноправност жена у погледу закључивања уговора и располагања имовином, као и *Конвенција о правима дјетета (1989)* која признаје право сваког дјетета на одговарајући животни стандард, што подразумева и помоћ државе у осигурању адекватног становања;

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1950), којом је загарантовано право на дом, а чију директну примјену налаже Устав БиХ;

4. *Универзална декларација о људским правима (1948)*, која обавезује потписнице да обезбиједе адекватан животни стандард за своје грађане, што обухвата право на храну, одјећу, становање и здравствену његу, те неопходне социјалне службе;

5.Ревидирана Европска социјална повеља (1996) обавезује државе да предузму мјере које имају за циљ да унаприједи приступ стамбеном смјештају одговарајућег стандарда, да спречавају или умањују појаву бескућништва и да осигурају доступност цијена стамбеног смјештаја онима који немају довољно средстава.

Надлежност за питања стамбене политике у БиХ, као и за области у вези с овим политикама као што су социјална заштита и уређење простора, лежи на ентитетима и нижим нивоима власти, што за резултат има широк домаћи правни оквир и више институционалних механизма, односно тијела и процедура путем којег се овај правни оквир спроводи.

У Федерацији БиХ, правни оквир за наведене области, између осталог, подразумијева: Устав ФБиХ, уставе кантона, Закон о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице са дјецом¹, Закон о просторном планирању и коришћењу земљишта на нивоу Федерације БиХ¹, Закон о принципима локалне самоуправе², кантоналне законе из области социјалне заштите и кантоналне законе из области просторног уређења и грађења.

Надлежност за просторно планирање одређена је на ентитетском нивоу, надлежност за социјалну политику подијељена је између ентитета и кантона, а стамбене политике су у искључивој надлежности кантона. Тако је Федерално министарство просторног уређења надлежно за доношење прописа о уређењу простора и стамбеној изградњи, а Федерално министарство рада и социјалне политике и надлежна кантонална министарства доносе и утврђују политике социјалне заштите. Нажалост, закони који регулишу област социјалне заштите не препознају социјално становање као једно од права из социјалне заштите. Федерални ниво власти нема уставну надлежност у погледу стамбених политика осим у дијелу који се односи на стамбено збрињавање расељених лица, за што је надлежно Федерално министарство расељених особа и избјеглица.

1 „Службене новине ФБиХ“, бр. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09

2 „Службене новине ФБиХ“, бр. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10, 45/10

Кантони имају искључиву надлежност за област стамбене политике, њеног програмирања, спровођења и праћења, као и доношења прописа о уређивању и изградњи стамбених објеката, што им даје могућност да уреди и питање социјалног становања путем одговарајућег правног оквира. Користећи ову уставну надлежност, Босанско-подрињски кантон Горажде је у јулу 2013. године усвојио Закон о непрофитном социјалном становању. Ово је први закон у БиХ којим се уређују услови за развој непрофитног-социјалног становања, начин обезбјеђивања и коришћења средстава, начин додјеле и коришћења социјалних стамбених јединица, као и друга питања од значаја за непрофитно-социјално становање. Исти закон је у поступку усвајања и у Зеничко-добојском кантону, а реално је очекивати да се овакве иницијативе покрену и у другим кантонима. Може се рећи да је ФБиХ на добром путу да, путем кантоналних закона, уреди област социјалног становања на јединствен и системски начин.

Локалне заједнице у ФБиХ имају властите надлежности установљене уставом и законом које се односе се на утврђивање и спровођење стамбене политике, и доношење програма стамбене и друге изградње те утврђивање политике управљања и располагања имовином.

У Републици Српској, правни оквир је, с обзиром на уставно уређење, једноставнији и подразумијева Устав Републике Српске, Закон о социјалној заштити³, Закон о локалној самоуправи⁴, Закон о уређењу простора и грађењу⁵, Закон о Фонду становања⁴ и Закон о одржавању зграда⁵.

Влада РС креира стамбене политике и политике социјалне заштите. Надлежност за политике социјалне заштите има Министарство здравља и социјалне заштите, док је Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију надлежно за стамбену изградњу и њено финансирање, а један од циљева овог министарства је рјешавање стамбених проблема социјално угрожених категорија путем социјалног

3 „Службене новине ФБиХ“, број 49/06

4 „Службени гласник РС“, број 37/12

5 „Службени гласник РС“, бр. 101/04, 42/05, 118/05

становања. Као и у ФБиХ, Министарство за избјеглице и расељена лица има надлежност по питањима стамбеног збрињавања расељених лица. Поред овога, 2000. године основан је Фонд становања који се бави прикупљањем и дистрибуцијом финансијских средстава за стамбене потребе грађана, превасходно путем давања кредита за законом утврђене приоритетне групе становништва.

Локалне заједнице у РС надлежне су за усвајање програма развоја општине, усвајање урбанистичких планова, издавање урбанистичке сагласности и одобрења за грађење, обезбјеђивање услова и одређивање начина изградње, у области стамбено-комуналних дјелатности за прописивање правила одржавања реда у стамбеним зградама, увођење накнаде за етажне власнике, одређивање висине закупнине за коришћење и одржавање станова којима управља, а у области социјалне заштите за праћење социјалних потреба грађана и утврђивање проширених права међу којима су становање уз подршку, заштићено становање и стамбено збрињавање сиромашних породица.

Чињеница да се права из области социјалне заштите у оба ентитета остварују на општинском нивоу и спроводе кроз центре за социјални рад говори у прилог значаја њихове надлежности код постизања социјалних циљева као једног од важнијих аспеката социјалног становања. Наиме, ангажман центара за социјални рад подразумијева и припрему социјалне анамнезе неопходне код одабира корисника социјалног стамбеног збрињавања и вођење евиденције корисника и њиховог статуса, што представља значајан извор информација за реалније планирање будућих пројеката социјалног становања и избор потенцијалних корисника.

Држава нема уставну надлежност за област стамбене политике. Правни оквир из којег државни ниво власти црпи одређене надлежности у погледу стамбене политике, поред обавеза које је преузела потписивањем међународних докумената, подразумијева Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним

особама у БиХ⁶ и Ревидирану стратегију Анекса VII Дејтонског мировног споразума⁷. Овај правни оквир, укључујући и Закон о министарствима и другим тијелима управе БиХ⁸, одређује надлежност Министарства за људска права и избјеглице БиХ за дефинисање, усклађивање и спровођење политика које се тичу заштите људских права, права избјеглица и расељених лица, праћење спровођења Анекса 7 ДМС, као и дефинисање стратешких праваца у овим областима. Користећи напријед наведене надлежности, Министарство је иницирало доношење Стратегије приступа праву на становање у БиХ, а на основу препорука Комитета о економским, социјалним и културним правима⁹ упућене БиХ да усвоји стамбену стратегију којом би се рјешавале стамбене потребе становништва и додијелила средства за осигуравање социјалних станова, посебно за лица са нижим примањима, сиромашне и маргинализоване групе.

Законом о избјеглицама из БиХ и расељеним особама у БиХ основан је Фонд за повратак БиХ као самостална управна организација задужена за реализацију пројеката реконструкције у сврху повратка, али и рјешавање питања корисника колективних облика збрињавања путем којег су се реализовали први државни пројекти социјалног становања на основу одлука Комисије за избјеглице и расељена лица, такође основане овим законом.

Ревидирана стратегија Анекса 7 Дејтонског мировног споразума даје правни и политички оквир за проналажење трајних рјешења за преостала расељена лица у БиХ. Основни циљеви стратегије су довршетак процеса повратка избјеглих и расељених, довршетак процеса обнове стамбених јединица, осигурање услова одрживог повратка и процеса реинтеграције, рјешавање проблема корисника колективних центара и оних који се не могу вратити у ранија мјеста пребивалишта, као и рјешавање питања компензације за имовину која се не може

⁶ „Службени гласник РС“, број 55/10

⁷ „Службени гласник РС“, број 28/13

⁸ „Службени гласник РС“, број 101/11

је и први документ на државном нивоу који садржи одредбе које се дотичу питања социјалног становања. У дијелу који се односи на стамбено збрињавање особа у неповољној социјалној ситуацији држава исказује потребу социјалног становања за оне категорије становништва за које се трајна рјешења не могу осигурати обновом њихових пријератних домова, те препоручује да се разраде нове стратегије приступа становању у БиХ са посебним фокусом на социјално угрожене категорије становништва. У Стратегији се такође препоручује нижим нивоима власти да расељеним лицима која се не могу вратити у пријератне домове ријеше стамбено питање кроз програме или пројекте социјалног стамбеног збрињавања. Да би се почело са реализацијом Ревидиране стратегије неопходно је усвојити нова законска рјешења и донијети низ подзаконских проведбених аката.

Поред институција које дјелују у оквиру напријед наведеног правног оквира, треба истаћи и улогу институције Омбудсмена за људска права БиХ, чије се Одјељење за праћење економских, социјалних и културних права бави праћењем реализације права проистеклих из Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, као и Европске социјалне повеље. Информације које ово Одјељење доставља надлежним органима и институцијама могу бити искоришћене код креирања стратешких праваца и политика из ове области.

Поред актера из јавног сектора, невладине организације значајно доприносе остваривању социјалних права грађана кроз своје програме подршке социјално угроженим групама становништва. Активности невладиних организација на заговарању усвајања или измјене закона из области социјалних права грађана могу резултирати доношењем повољнијих законских рјешења за угрожене социјалне групе и утицати на повећање одговорности надлежних институција.



ДИО 2:

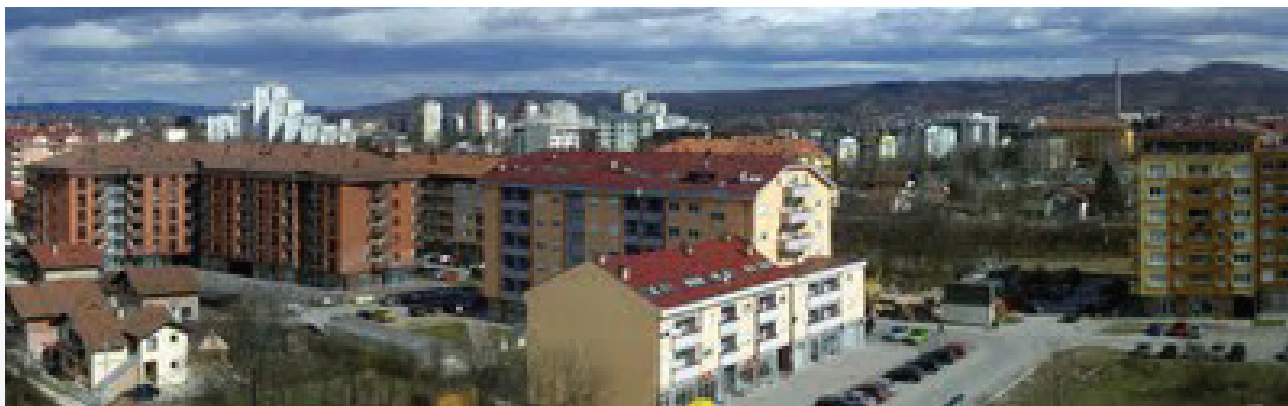
ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА СТАЊА ГРАДА БАЊА ЛУКЕ

2.1. Историјски подаци о Бањој Луци

Бања Лука се први пут спомиње 1494. године у повељи угарског краља Велислава II Јагеловића у којој се наводи Јуриј Микулашић као каштелан Бање Луке. Претходно звани Врбаски град био је уз Јајце најутврђенији у долини ријеке Врбас. Турци су га заузели 1528. године и спалили. Преношењем столице босанских владара из Сарајева у Бању Луку 1553. године град почиње да се снажно развија. Бања Лука постаје трговачки центар и развијају се разни занати. Бањалучки трговци трговали су са Београдом, Скопљем, Солуном, Сарајевом, Дубровником и Венецијом. Тако је било све до 1638. године када је столица босанских везира прешла у Сарајево, откада почиње стагнирање Бања Луке. Након вишегодишње стагнације током турске владавине, аустроугарска окупација

у Бањој Луци, као средишту једног од шест новоформираних округа у земљи донијела је значајне економске, социјалне и демографске промјене, захваљујући завођењу правне сигурности и укључењу у заједничко царинско подручје. Бања Лука у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца доживљава свој процват. Постаје средиште Врбаске бановине и у новоформираној држави припада јој значајан геостратешки положај. Нагли напредак дугује првом бану, подузетном и енергичном Светиславу Милосављевићу.

Напредак града зауставио је Други свјетски рат. Након ослобађања Бања Лука се као град несметано ширила и развијала, никле су многе градске четврти, настале су нове улице, а удвостручила се и дужина бањалучких дрвореда који су одувijek представљали неку врсту заштитног знака, препознатљивог симбола града на Врбасу. Дошло је до веома брзог привредног развоја, подигнута су бројна предузећа, а због великог броја неписмених приступало се изградњи основних школа као приоритетном задатку. Бања Луку је 26. и 27. октобра 1969. године погодио разоран земљотрес, који је однио



17 људских живота. Тада је град остао без много вриједних старих, али и новијих грађевина. Политички сукоби почетком 1990-тих довели су до рата на просторима бивше Југославије. У рату на подручју БиХ Бања Лука није била под директним ратним дејствима и није претрпела материјална оштећења, али је наступио период стагнације и затишја на сваком пољу живота. До 1992. године Бања Лука је била снажан привредни центар са 63.000 запослених и развијеном индустријом. Привредни развој града био је заснован на развоју индустрије, уз доминацију секундарног сектора у којем је било ангажовано 54% укупног броја запослених.⁹

Након четворогодишњих ратних дејстава привреда Бање Луке стагнира. Пропуштена је нова технолошка генерација, а опрема, инсталирана прије рата, постала је застарјела. И најзад, покидане су традиционалне спољнотрговинске везе и изгубљени значајни купци и тржишта. У посљедњих неколико година нагло се развија финансијски сектор и Бања Лука постаје финансијско средиште. Бања Лука је почетком рата, са стварањем Републике Српске, постала њено водеће привредно, индустријско, друштвено политичко, просвјетно, здравствено и културно средиште. Град је добио нове функције са свим пратећим институцијама. Повољан географски положај Бања Луке на раскрсници значајних путних праваца те повољна клима условили су стално досељавање становника на овај простор.

Град Бања Лука је смјештен на планинској ријеци Врбас, окружен другим мањим ријекама, брдима и планинама те другим природним љепотама. Бања Лука је град младости и зеленила, а бројне улице украшавају алеје великог дрвећа; ту су и булевари, излетишта и паркови. Град се налази у сјеверозападном дијелу БиХ, а одликује се континенталном климом са топлим љетима и хладнијим зимама. Бања Лука има и јако богату историју о којој свједоче бројни како историјски, тако и културни споменици. У овом граду и његовој околини преплитале су се различите културе, обичаји и утицаји. Све то је оставило трага на архитектури појединих дијелова града, али и на великом броју културно-историјских споменика као свједока различитих епоха и људског стваралаштва. Највећи и најљепши историјски споменик у Бања Луци је свакако тврђава Кастел на лијевој обали Врбаса у самом центру града. Тврђава датира још из римског периода, а служила је као војно утврђење за одбрану града и ријечних путева.

2.2. Основни географски подаци

Бања Лука је највећи и главни град РС и други по величини у БиХ. У данашњој политичко-територијалној организацији РС, која се састоји од општина и градова, град Бања Лука (раније општина) највећа је политичко-територијална јединица са 1.239 км² површине и представља политички, административни, финансијски, универзитетски и културни центар РС.¹⁰

Бања Лука се налази у сјеверозападном дијелу РС. Смјештена је на 44°57" сјеверне географске ширине и 17°11" источне географске дужине. Максимална удаљеност крајњих тачака је код јужне и сјеверне тачке територије града 55 км, а западне и источне тачке 40 км. Град лежи у долини ријеке Врбас у тектонској ували правца сјевероисток-југозапад.

Прецизније, како територија града Бања Лука има правоугаони облик у правцу сјевер-југ, тако источни дио града припада сливном подручју Врбаса, а западни, мањи дио града припада сливу ријеке Гомјенице. Врбас се на удаљености од око 50 км сјеверно од Бање Луке улијева у ријеку Саву. Бања Лука је практично смјештена у пограничној зони са Републиком Хрватском, на централном мјесту западнокрајишких општина РС тако да граничи са општинама Градишка, Лакташи, Челинац, Кнежево, Мркоњић Град, Рибник, Оштра Лука и Приједор, са којима је повезана квалитетном мрежом локалних, регионалних и магистралних путева.¹¹

9 „Службени гласник БиХ”, бр. 23/99, 21/03, 33/03

10 Усвојена од стране Парламентарне скупштине БиХ у јуну 2010. године

11 „Службени гласник БиХ”, бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 и 103/09

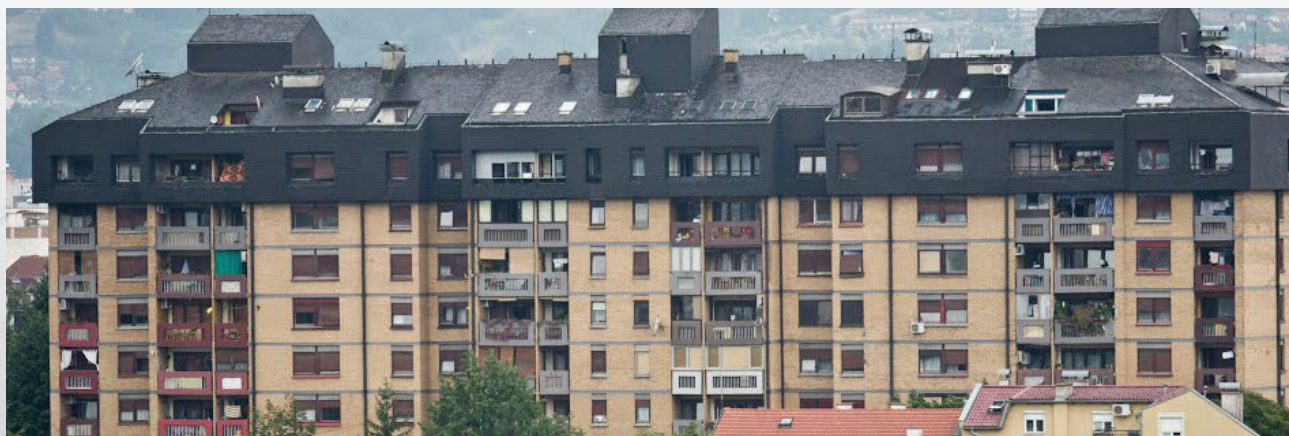
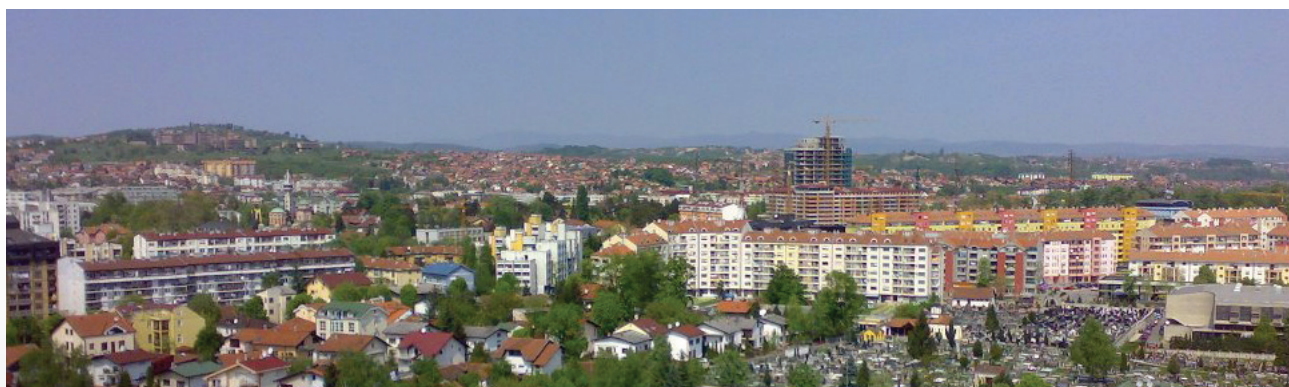
Осим тога, подручје града је укључено у жељезнички и у авионски саобраћај. Жељезничка пруга Бања Лука – Добој – Тузла повезана је са пругом Београд – Бар и пругом Сарајево – Плоче, што омогућава везу са бившим југословенским републикама, а преко Загреба и Марибора и са централном Европом. Пред рат је изграђен аеродром, који испуњава све услове за међународни саобраћај и убудуће ће представљати ваздушну дестинацију важну за јужну Европу.

Бања Лука се, пратећи ток ријеке Врбас, развијала низводно, а стамбена насеља која су се градила после Другог свјетског рата и земљотреса 1969. године развијала су се у ширину према брдима која окружују Бања Луку. Средишњи дио града лежи на надморској висини од 163 м и окружен је терцијарним брежуљцима. Највиша тачка територије града је Голи Вис на 1339 м – врх планине Чемерница.

Кључни проблеми

Привредни развој	- Ниска привредна активност, нарочито у руралним подручјима; - Велики број незапослених; - Неискоришћени капацитети бивших великих система; - Слаб прилив страних инвестиција; - Неријешени имовински односи и проблеми у обезбјеђењу локација за привредне инвестиције; - Слабо искоришћен туристички потенцијал.
Инфраструктура	- Лоше ријешена канализациона мрежа, како урбаног тако и руралног подручја; посебан проблем је непокривеност града примарним и секундарним колекторима, као и недостатак уређаја за третман отпадних вода; - Непокривеност сјеверозападног дијела града мрежом јавног водовода; - Недовољан резервоарски простор; - Проблеми с топлфикацијом, како у погледу инфраструктуре и коришћеног енергента тако и с аспекта цијене гријања; - Проблеми у управљању и располагању имовином предузећа у области комуналне инфраструктуре; - Неадекватна саобраћајна инфраструктура и лоша саобраћајна сигнализација; - Проблеми у снабдијевању електричном енергијом.
Просторни развој и уређење	- Велика несразмјера у условима живота и рада у руралном и урбаном подручју; - Неријешен статус Града као титулара над грађевинским земљиштем; - Недостатак новог урбанистичког плана; - Проблеми у легализацији нелегално изграђених објеката; - Нерационално коришћење градског простора; - Угроженост и недовољна заступљеност зелених површина.

Рурални развој	• Проблеми инфраструктурног развоја (водоснабдијевање, канализација, путна мрежа и снабдијевање електричном енергијом); • Запошљавање и недостатак привредних капацитета; • Неадекватно ријешена здравствена заштита и снабдијевање лијековима у руралним подручјима; • Недостатак регулационих планова у руралним насељима; • Слабо организован откуп пољопривредних производа; • Проблеми у заштити животне средине (девастирано подручје на којем се експлоатише шљунак, неконтролисано одлагање различитог отпада у сеоском подручју и слично); • Миграција становништва из села у град.
Наука, образовање, здравство, информисање	• Средње образовање није обавезно; • Мрежа вртића покрива тек око 20% потреба; • Неповољан однос гостујућих професора (редовних и ванредних) и професора у сталном радном односу на Универзитету; • Нестабилни извори финансирања, неповољни смјештајни услови, неадекватна техничка опремљеност и велика флукуација кадрова у области научно-истраживачког рада; • Неадекватна дисперзија амбуланти породичне медицине на територији Града и неусаглашеност с бројем становника; • Скроман болнички капацитет с аспекта потреба становника бањалучке регије; • Неадекватан смјештај и лоша опремљеност Хирургије у центру града; • Недостатак законске регулативе о електронском потпису.



Култура и спорт	- Скромне могућности и услови за развој културе у правцу стварања креативне индустрије у овој области, која у развијеним земљама већ спада у водеће дјелатности по учешћу у друштвеном бруто производу. Као посљедица тога, култура је још увијек више потрошач, а мање носилац развоја и зараде; - Недовољна подршка развоју сцене независних стваралаца као предуслов развоја сегмента креативне индустрије; - Недостатак финансијских средстава да се на квалитетан начин подрже све културне институције и манифестације; - Слаба координација и сарадња ентитетских и градских власти у очувању споменика културе (Кастел), санацији и одржавању објеката, установа и институција културе; - Слаба укљученост културних и спортских садржаја у туристичку понуду града; - Запуштен Кастел као историјски споменик; - Некомплетност културних садржаја (концертна дворана, опера и сл.); - Недостатак културно-спортских садржаја у руралним подручјима; - Недовољна укљученост дјеце и омладине, али и осталих грађана, у спортске активности; - Потреба за обновом и модернизацијом спортске инфраструктуре која је добрим дијелом запуштена и сасвим сигурно не одговара садашњим потребама града; - Недовољан број стручно оспособљених спортских радника (кадрова), прије свега тренера и спортских учитеља, нарочито у раду са младима.
Омладина	- Изражен проблем дуготрајне незапослености; - Све присутнији проблем токсикоманије; - Осјећај оптерећености дуготрајном стамбеном и материјалном зависношћу од родитеља; - Мале шансе да се у некој струци постигне успјех; - Постоје назнаке да се млади свакодневно суочавају са проблемом научене беспомоћности, која се у свакодневном животу препознаје као пасивност према дешавањима у друштву, препуштеност околностима и слично, као посљедица социјализације у околностима у којима људи науче да буду беспомоћни; - Велики број младих проводи слободно вријеме без плана.
Стамбени фонд	- Недостатак стамбених јединица за збрињавање социјално угрожених категорија; - Проблем неусаглашености грунтовнице и катастра некретнина; - Нелегална градња; - Недостатак регулационих планова; - Недостатак просторног плана; - Недефинисане локације за градњу.
Социјално старање	- Недостатак станова за одређене категорије из дијела социјалног старања (млади без родитеља након пунољетства); - Недостатак кадрова за бригу о лицима у потреби за заједничким становањем.

Социјално старање

Услуге социјалне заштите становницима Бање Луке пружа Јавна установа „Центар за социјални рад“, којој је оснивач Скупштина Града и на коју је Град пренио јавно овлашћење за обављање ових услуга.

Центар за социјални рад је институција која пружа висококвалитетне услуге социјалног рада и утиче на унапређење социјалне заштите у граду.

У складу с дефинисаним „Планом развоја социјалне заштите у граду Бања Лука“, уведени су нови модели рада и извршена је потпуна реформа у начину пружања услуга Центра.

Реформа модела рада, прије свега, односи се на промјену приступа у раду са корисницима, гдје се користи приступ оријентисан на корисника, код којег су корисник и његове потребе у фокусу рада стручних радника. Овај приступ са собом је донио и промјену у организацији рада гдје се са поливалентног рада по мјесним заједницама прешло на специјалистички приступ који – прије свега – подразумијева специјалистичке послове који су фокусирани на потребе корисника.

Развојем специјалистичког приступа отворила се могућност ближе сарадње са НВО, корисничким удружењима и приватним сектором, што је резултирало отварањем низа проширених услуга у локалној заједници и развојем великог броја сервиса ванинституционалне бриге о корисницима. Неке од проширених услуга су: дневни центри за стара лица, дневни центар за лица са проблемима у менталном здрављу, дневни центар за лица у стању менталне ретардације, услуге помоћи и његе у кући, услуге персоналне асистенције за лица са инвалидитетом, смјештај жртава насиља у Сигурну кућу, мобилни тим за хитне интервенције код насиља у породици, прихватна станица за дјецу затечену у скитњи, прихватна станица за одрасла лица затечена у скитњи и многе друге проширене

услуге, фокусиране на специфичне потребе становништва наше локалне заједнице.

Остварена је значајна сарадња са многим НВО и удружењима грађана са подручја града која раде са корисницима услуга социјалне заштите, као и са другим јавним установама, што осликава мултидисциплинарни и мултисекторски приступ стратегије у раду са корисницима. Најзначајнији помак направљен је у раду са лицима са посебним потребама гдје су кроз разраду пројектних активности заједно са партнерима развијене нове услуге у заједници на принципу деинституционализације, односно превенције смјештаја у институцију. Усвојено је неколико процедура рада дневних боравака за ова лица као и услуге персоналне асистенције, кућне његе и помоћи у кући, те дневних боравака за стара лица и лица са поремећајима у менталном здрављу.

Све проширене услуге се реализују у партнерској сарадњи са НВО и корисничким удружењима.

С обзиром да ЈУ „Центар за социјални рад“ Бања Лука од 2007. године има уведен Систем управљања квалитетом у складу са стандардом ИСО 9001:2000, основна обавеза ове установе јесте да осигура квалитетну услугу и задовољство корисника. У складу с тим, редовно се врши евалуација услуге и састанци са партнерским организацијама, како би се унаприједио квалитет услуге.

КОРИСНИЦИ УСЛУГА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Корисник социјалне заштите је лице које се налази у стању социјалне потребе, и то:

а) дијете:

1. без родитељског старања,
2. са сметњама у развоју,
3. чији је развој ометен породичним приликама,
4. жртва насиља,
5. жртва трговине дјецом,
6. са друштвено неприхватљивим понашањем,
7. изложено социјално ризичним понашањима,

8. коме је због посебних околности потребна социјална заштита.

б) пунољетно лице:

1. материјално необезбијеђено и за рад неспособно лице,
2. са инвалидитетом,
3. старије, без породичног старања,
4. са друштвено негативним понашањем,
5. жртва злоупотребе психоактивних супстанци,
6. жртва насиља у породици,
7. жртва трговине људима, и
8. коме је због посебних околности потребна социјална заштита.

Јавна установа „Центар за социјални рад“ Бања Лука своје послове обавља у оквиру три одјељења:

- Одјељење општих послова,
- Одјељење за одрасла и стара лица и
- Одјељење за породично-правну заштиту.

У Одјељењу општих послова систематизовани су послови директора, координатора за развој активности и координатори за сарадњу са партнерима, те послови рачуноводства, правни послови и послови старатељства, као и остали пратећи послови.

У Одјељењу за одрасла и стара лица систематизовани су специјалистички послови у складу с потребама одраслих лица, и послови за рад у заједници на којима је ангажовано 6 социјалних радница које раде по принципу подјеле по мјесним заједницама.

Послови у складу с потребама малољетних лица и њихових родитеља систематизовани су у **Одјељењу за породично-правну заштиту**, у оквиру којег је и Одсјек за породична права и додатак на дјецу, који је првенствено одговоран Фонду дјечије заштите РС.

Остали послови у партнерству обављају се и координирани су у оквиру партнерских удружења (дневни центри за стара лица, Дневни центар за ментално недовољно развијена лица, Дневни центар за лица са проблемима у менталном здрављу, Дневни центар за дјецу жртве или свједоке насиља, Прихватна станица за дјецу затечену у скитњи и просјачењу, Прихватна станица за одрасла и стара лица затечена у скитњи и бескућнике, услуге помоћи и његе у кући и услуге персоналне асистенције).

Основни принцип рада заснива се на приступу који је оријентисан на корисника и гдје је корисник стављен у фокус. а све активности и послови засновани су на његовим потребама. Тимски рад се примјењује у компликованијим ситуацијама на основу чега се формира стручни тим који рјешава захтјев, креира се индивидуални план за сваког корисника, а водитељ случаја



прати извршење индивидуалног плана редовним евалуацијама.

Послове у циљу реализације права, мјера и услуга за малољетна и пунољетна лица обављају стручни радници и остало особље у оквиру Одјељења општинских послова.

Расположиви развојни ресурси

Друштвено-економска анализа је показала да Бања Лука располаже значајним развојним ресурсима:

- Људски, финансијски, инфраструктурни, привредни и други ресурси представљају солидну основу за стратешко планирање њеног развоја. Осим тога, по основним економским показатељима Бања Лука представља најразвијенији дио РС, с реалним претпоставкама да, у догледно вријеме, постане модеран европски град и један од значајнијих јужноевропских регионалних центара.
- Основна демографска обиљежја, старосна и образовна структура незапослених, те привлачност Бање Луке као ентитетског и регионалног центра, дају добру основу за планирање развоја људских ресурса, као основе сваког другог развоја.
- Природни ресурси (земљиште, минерали, воде, шумски фонд) могу играти значајну улогу у структурисању привредних активности и просторном развоју. Нарочито важни природни ресурси су земљиште и вода, због чега им је у друштвено-економској анализи посвећено доста простора.
- Пољопривредно земљиште заузима више од половине укупне површине града, али са ниским процентом учешћа површина за интензивну пољопривредну производњу. Најквалитетније пољопривредне површине су у долинама ријека, и веома су угрожене развојем насеља и привредне, посебно саобраћајне инфраструктуре;
- Посебно је интересантан хидропотенцијал ријеке Врбас, као значајан електро-енергетски ресурс на подручју Крајине. Неискоришћени хидропотенцијал ријеке Врбас је око 125 MW или око 840 GWh електричне енергије, од чега је 85 MW (око 400 GWh), на подручју града Бања Лука.
- Осим што би понудиле 400 GWh електричне енергије, ове електране би имале велики значај за регулацију водотока Врбаса, а посебан значај би имали и други економски ефекти од коришћења акумулација (рибњаци, туризам и друго).
- У економској експлоатацији су само неке минералне сировине и налазишта, а прије свега кварцни пијесак (Поткозарје), кречњак и грађевински камен (Љубачево, Планина и Врбања) и цигларска глина (Туњице). Такође, у експлоатацији су термоминералне воде у Српским Топлицама, али далеко испод утврђених и потенцијалних резерви. Налазишта осталих минерала нису испитана до нивоа експлоатације, с тим што је неке тешко и експлоатисати због изграђених објеката, саобраћајница и слично.
- Анализа буџета показује да је Град Бања Лука финансијски способан не само за квалитетно финансирање буџетских потрошача већ и за дугорочно учешће у суфинансирању различитих пројеката, како по основу кредитног задужења тако и по основу емисије хартија од вриједности.
- Туристички потенцијал Града, с окружењем, представља значајан развојни ресурс, који ни приближно није искоришћен. Географски положај, саобраћајна инфраструктура, ријеке, термоминерални извори, архитектура, биодиверзитет и друго дају реалне шансе за богату туристичку понуду на регионалном нивоу.
- Занатско-предузетничка дјелатност има дугу традицију на подручју града, с доста простора

за даљње јачање, нарочито производних капацитета. Ова дјелатност посљедњих година стално повећава своје учешће у укупној привредној структури града, а динамичан развој производног и услужног занатства је у функцији задовољења бројних потреба привреде и становништва.

- Култура и спорт представљају развојне ресурсе с више аспеката, и то: раст интересовања грађана за културне и спортске манифестације највишег ранга; постоје дуга традиција и значајни резултати у овим областима; туристичка понуда тражи обogaћивање града спортским и културним садржајима; пружа се шанса за постизање врхунских резултата (нарочито младима), те постоји реална могућност да култура и спорт умјесто потрошача буџетских средстава постану висококомерцијални извор зараде.
- Комплексно здравство је битан ресурс града које може обезбиједити изузетне резултате у економском и социјалном развоју на више начина: пружањем здравствених услуга на профитној основи, побољшањем здравља становништва, здравственим и конгресним туризмом и слично. Уосталом, здравство има незамјенљиву улогу у одрживом развоју града.
- Геостратешки положај града због развоја у специфичним условима који га чине различитим од свих осталих градова/општина. Достигнути степен развоја урбане форме резултат је сложеног процеса међусобног дјеловања многобројних утицајних фактора из сфере просторно-физичких и друштвено-економских фактора који су у различитим периодима различито дјеловали на ток развоја града. У том смислу данас Град Бања Лука представља модеран град и препознатљив центар у регионалном окружењу као административни, универзитетски, економски центар, као и лидер у увођењу обновљивих извора енергије.
- Сеизмолошке карактеристике: Перманентна опасност од катастрофалних земљотреса, који се релативно често догађају на ширем бањалучком подручју, указује на неопходност да са превентивом против штетног дјеловања земљотреса треба започети још у фази просторног и урбанистичког планирања и пројектовања, и то узимајући у обзир конкретне сеизмичке услове подручја локација на којима се граде објекти и уз примјену основних принципа инжењерске сеизмологије и земљотресног инжењерства садржаних у законској нормативи и техничкој регулативи сеизмичке превентиве.
- Инфраструктура: Путна и жељезничка карактерише се добрим везама са свим важним дестинацијама унутар РС и БиХ.
- Водоснабдијевање града ријешено је путем водоводне мреже из фабрике воде, и управљање отпадом ријешено је одвозом отпада са цијеле територије (градско и сеоско подручје) на депонију отпада у МЗ Рамићи.
- Топлификација у граду ријешена је испоруком топлотне енергије од стране градске топлане, системом цијевне мреже. Већина индивидуалних стамбених објеката за гријање користи пећи на дрво и угаљ, а гас као гориво није у употреби.
- Телекомуникационом мрежом покривено је цијело подручје града. Рубна подручја покривена су бежичним комуникацијама због непостојања мреже подземних каблова.
- У Бања Луци послове примарне здравствене заштите обавља градска Јавна установа „Дом здравља“, док су секундарни и терцијарни ниво здравствене заштите (специјалистичке и болничке услуге) у надлежности ресорног министарства.
- Социјално старање и услуге социјалне заштите становницима Бање Луке пружа ЈУ „Центар за социјални рад“, којој је оснивач Скупштина Града и на коју је Град пренио јавно овлашћење за обављање ових услуга. У складу са циљевима дефинисаним овим документом уведени су нови модели рада, извршена је потпуна реформа у начину пружања услуга Центра.
- На простору града Бања Лука дјелују двије локалне телевизије, и то ТВ Симић и Телевизија БЕЛ, 5 локалних радио станица (БИГ, Уно, Нес, Контакт и Балкан). С обзиром да је Бања Лука Административни центар РС, сви штампани медији имају представништво или им је главно сједиште у Бања Луци. Не постоји неки значајнији штампани медиј који се

бави искључиво локалним темама. У суштини сви већи листови као што су „Глас Српске“, „Независне новине“, „Блиц“ или „Прес“ имају у склопу својих редовних рубрика и посебну рубрику за град Бања Луку.

2.3. Становништво

Дефиниција локалне заједнице

Локална заједница у социолошком смислу схвата се као општи појам којим се означава друштвена група која живи на одређеном простору и чији су чланови повезани заједничким потребама и активностима, ради задовољавања тих потреба.

Локална заједница је дио шире заједнице или јединице, односно државе, па се елементи који дефинишу ту јединицу или државу јављају и у локалној заједници, као њеном саставном дијелу, по принципу да се опште састоји од посебног (појединачног) и да су посебни (појединачни) дијелови општег. Из тог принципа изводи се и одређена сувереност власти локалне заједнице.

На основу претходних дефиниција и одредница појма локалне заједнице долазимо до закључка да је то заједница људи (народа, становништва) који су настањени или живе на једној територији (територија) и који су организовани сагласно правном поретку, односно вршењу власти (власт) на тој територији. Дакле, ради задовољења својих потреба становници на одређеној територији морају имати и своју самоуправу (одређену аутономију). Локална самоуправа је облик одлучивања и управљања локалним заједницама, на ужој територији, непосредно од стране њених становника, или путем њихових представника које они непосредно бирају и других локалних органа¹².

Становништво

Један од основних чинилаца локалне самоуправе је становништво. За локалну заједницу посебно је важна:

1. Величина (бројност) становништва, која утиче на тип заједнице у социолошком и административно-територијалном, односно статусном смислу. Обавеза локалне заједнице је да задовољи потребе људи, као и да обезбиједи довољно ресурса за квалитетан живот и развој становништва на својој територији.
2. Структура становништва – полна, старосна, образовна, национална, религијска, породична, брачна и економска – утиче на организацију локалне заједнице, економски и социјални положај, социјалну интеракцију и интеракцију између друштвене и природне средине. Избалансираност односи у структури становништва, посебно у старосној, образовној и економској, доминантно опредјељују ниво развијености заједнице и квалитет живота.
3. Природно кретање становништва – наталитет и морталитет и природни прираштај као њихове резултате одређују развој становништва, односно у крајњој инстанци његову величину и старосну структуру. Поремећаји у овим процесима (наталитету¹³ и морталитету¹⁴) у смислу прекомјерног или недовољног, производе далекосежне негативне посљедице у односу на постојеће и будуће генерације.

¹² Учесталост рађања у укупном становништву изражава се кроз стопу наталитета која представља однос броја рођења у једном становништву према укупном броју тог становништва. Стопа наталитета обично се рачуна на 1.000 становника (‰).

¹³ Умирање становништва, изражава се кроз стопу смртности која мјери учесталост смртних случајева, тј. представља сразмјеру броја умрлих и укупног броја људи у једној популацији. Обично се рачуна на 1.000 становника (‰) у некој јединици времена.

4. Механичко кретање становништва – емиграције и имиграције – су фактори развитка становништва, а уколико су прекомјерне, посебно уколико су насилне, продукују такође далекосежне негативне посљедице.
5. Карактеристике становништва са становишта морбидитета¹⁴ утичу на способност заједнице, ужих друштвених група и нарочито појединаца и значе веће или мање економско исцрпљивање и трошење енергије, прије свега чланова породице (зависно од врста морбидитета по контингентима) и утичу на квалитет живота и појединаца и друштвених група и заједнице у цјелини.
6. Различитост са становишта националне, вјерске и културне припадности може бити предност ако је друштвена заједница демократског типа, са развијеном толеранцијом, али и чинилац тензија, нетрепеливости и конфликта уколико постоји оријентација појединих друштвених група да стекну надмоћ над другим групама по основу неке од разлика и уколико постоје изолација и маргинализација појединих друштвених група и појединаца по основу наведених различитости.

Локална заједница мора да брине о становништву да би опстала, трајала и развијала се. Становништво мора бити у опцији органа заједнице, као што је то простор и његово уређивање, или као што су то сектори економске и социјалне политике. Локална заједница мора конституисати своју популациону политику да би предупредила поремећаје, односно да би их зауставила када постоје.¹⁵

Становништво Града Бања Лука

Становништво Бања Луке имало је одлучујући значај за развој и обликовање града кроз његову историју. Сукобљавање различитих политичких сила остављало је у земљи и народу дубоке трагове. Бања Лука је увијек била у центру тих бурних промјена које су за посљедицу имале уништавање становништва, присилне миграције и исељавање, па све до масовног одлива становништва кроз планске колонизације. Стална досељавања и исељавања и унутрашње миграције, које су се вијековима вршиле у БиХ за вријеме османске управе, биле су узрок да се број становника у овим крајевима нагло и стално мијењао.

Аустроугарска управа, као и три рата у XX вијеку, оставили су трајне посљедице на број и структуру становништва. Иако је број становништва номинално растао, што ће бити видљиво из сљедеће табеле и графикана, можемо ипак рећи да су то посљедице глобалних кретања и развоја индустрије (миграције село–град) и др. Међутим, посебно забрињавају подаци Републичког завода за статистику да већ дужи период, а посебно задњих 10 година у РС опада стопа наталитета услед недовољног рађања, па је она од 2002. године негативна, док је у исто вријеме стопа морталитета у порасту. Нажалост, ови процеси су карактеристични и за цијели простор БиХ, мада је на простору Федерације нешто боља слика.

Говорећи о простору РС, можемо рећи да уз недовољан природни прираштај и убрзано старење становништва постоје и изражене миграциони токови (посебно емиграције у околне земље и земље ЕУ), па то све имплицира да и у наредном периоду можемо очекивати још драстичније поремећаје на пољу виталне статистике и кретања становништва. Стога морамо бити свјесни свих посљедица које ћемо имати у скорој будућности, као што су поремећаји у области тржишта рада, образовања, повећаних издвајања за здравствену и социјалну заштиту, бригу о старим лицима и друге негативне посљедице. Све ове промјене у обиму и структури становништва неће заобићи ни Бања Луку.

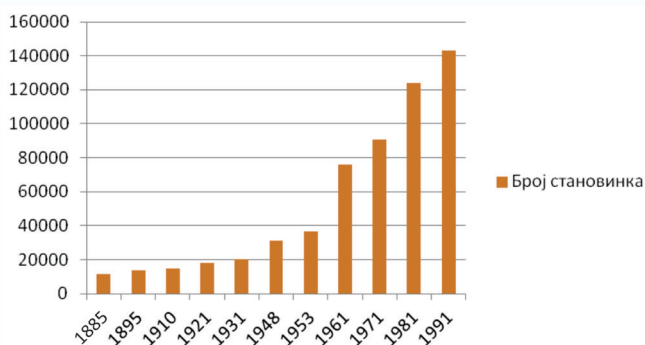
¹⁴ У демографском смислу, апсолутни или релативни број обољења у одређеној групи за одређени период.

¹⁵ Група аутора, Активирање локалне самоуправе у популационој политици АП Војводина, стр. 29–30, Извршно веће АП Војводина, Покрајински секретаријат за демографију, породицу и друштвену бригу о дједи, Нови Сад, 2007.

Табела 1. Кретање броја становника у Бања Луци 1885–1991. према пописима становништва

Година пописа	Број становника
1885.	11.357
1895.	13.566
1910.	14.800
1921.	18.001
1931.	20.400
1948.	31.223
1953.	36.401
1961.	75.910
1971.	90.831
1981.	123.937
1991.	143.079

Графикон 1. Кретање броја становника у Бања Луци 1885–1991



Као што је познато, Попис становништва, домаћинства и станова у Републици Српској, односно БиХ, спроведен је од 1. до 15. октобра 2013. године. Основни циљ пописа је да обезбиједи релевантан скуп података о броју и територијалној дистрибуцији становништва, његове демографске, географске, друштвено-економске, културолошке и друге карактеристике, које ће послужити у припреми и имплементацији развојних планова у свим сферама друштвеног и економског живота. Такође, пописом се прикупља и значајан фонд података о броју, врсти, дистрибуцији, насељености, старости и другим карактеристикама конвенционалних станова и условима становања, као и о најзначајнијим обиљежјима о пољопривредним капацитетима којима располажу и која користе индивидуална домаћинства.

У складу са Законом о попису БиХ и Законом о попису Републике Српске, Републички завод за статистику је у року од 90 дана након завршетка пописивања објавио прелиминарне резултате пописа за територију Републике, општина и насељених мјеста. Ти резултати су објављени према административно-територијалној организацији РС, која је извршена у складу са Законом о територијалној организацији и Уредбом о насељеним мјестима. Прелиминарни резултати су подложни промјенама с обзиром да у наредном периоду слиједи обрада прикупљених података. Коначни резултати биће публиковани сукцесивно, након завршетка обраде података, и то од 01.07.2014. до 01.07.2016. године. У прелиминарним резултатима исказани су подаци о броју пописаних лица, домаћинства и станова.

Према прелиминарним подацима Пописа 2013., Град Бања Лука броји 199.191 становника настањених на површини од 1.239 км². Према овим подацима густина насељености становништва од 161 ст./км² Бања Луку сврстава у ред густо насељених средина.

Табела 2. Прелиминарни резултати Пописа 2013. у Бања Луци¹⁰

МЈЕСТО	УКУПАН БРОЈ ПОПИСАНИХ ЛИЦА	УКУПАН БРОЈ ДОМАЋИНСТАВА	УКУПАН БРОЈ СТАНОВА
БАЊА ЛУКА - ГРАД	199.191	65.225	87.986
АГИНО СЕЛО	489	185	360
БАЊА ЛУКА	150.997	49.914	64.226
БАРЛОВЦИ	736	229	358
БАСТАСИ	184	58	123
БИСТРИЦА	1.429	501	897
БОРКОВИЋИ	624	191	352
БОЧАЦ	946	326	634
БРОНЗАНИ МАЈДАН	648	187	280
ВЕРИЋИ	1.123	349	511
ВИЛУСИ	135	44	81
ГОЛЕШИ	384	133	341
ДЕБЕЉАЦИ	1.234	365	460
ДОБРЊА	83	23	59
ДРАГОЧАЈ	2.474	700	1.154
ДРАКУЛИЋ	1.299	374	508
ДУЈАКОВЦИ	127	43	63
ЗАЛУЖАНИ	660	186	232
ЗЕЛЕНЦИ	57	21	55
ЈАГАРЕ	1.407	450	648
КМЕЋАНИ	238	81	174
КОЛА	1.385	444	759
КОЛА ДОЊА	434	151	295
КРМИНЕ	578	194	329
КРУПА НА ВРБАСУ	1.257	434	708
КУЉАНИ	4.294	1.236	1.562
ЛОКВАРИ	134	46	79
ЛУСИЋИ	116	47	116
ЉУБАЧЕВО	500	178	266
МЕЛИНА	827	251	479
МОТИКЕ	2.622	824	1.134
ОБРОВАЦ	499	168	256
ПАВИЋИ	281	94	137
ПАВЛОВАЦ	1.934	599	820
ПЕРВАН ГОРЊИ	210	83	176
ПЕРВАН ДОЊИ	301	103	181
ПИСКАВИЦА	2.797	976	1.555
ПОНИР	***2	***	46
ПОТКОЗАРЈЕ	3 296	1.031	1.673
ПРИЈАКОВЦИ	883	277	391
ПРИЈЕЧАНИ	2.101	641	940
ПРЊАВОР МАЛИ	389	124	204
РАДМАНИЋИ	***	***	***
РАДОСАВСКА	276	107	223
РАМИЋИ	1.789	576	681

РЕКАВИЦЕ	2.268	761	1 155
СЛАВИЋКА	781	240	446
СТРАТИНСКА	197	73	130
СТРИЧИЋИ	229	87	179
СУБОТИЦА	68	26	34
ЦЕРИЦИ	17	7	***
ЧОКОРИ	219	74	150
ШАРГОВАЦ	3.171	979	1.284
ШИМИЋИ	50	25	71
ШЉИВНО	***	***	***

*** Повјерљив податак (чланови 25. и 27. Закона о статистици Републике Српске)

Бања Лука је административно подијељена на 57 мјесних заједница. Међу најбројнијим су мјесне заједнице које спадају у уже градско подручје, за које је карактеристичан и колективни вид становања у великом броју стамбених зграда. За разлику од градског подручја Бања Луке, већину руралних средина карактерише мали број становника и домаћинства, са тенденцијом опадања.

Републички завод за статистику од 1996. године евидентира виталну статистику (рађања, умирања, склопљене и разведене бракове) на нивоу РС, као и на нивоу општина. С обзиром да се на попис становништва чекало 22 године, у претходном периоду вршене су бројне процјене укупног броја становника у БиХ и РС, а посебан проблем представљао је недостатак тачних података о структури становништва.

Подаци о броју и структурама становништва који су до Пописа 2013. коришћени добијени су углавном на основу процјена или истраживања, те их као такве треба узимати са резервом. На квалитетније процјене броја становника утицао је и недостатак података о помјерању становништва услед ратних дешавања, посебно посљедњег у периоду 1992–1995 године.

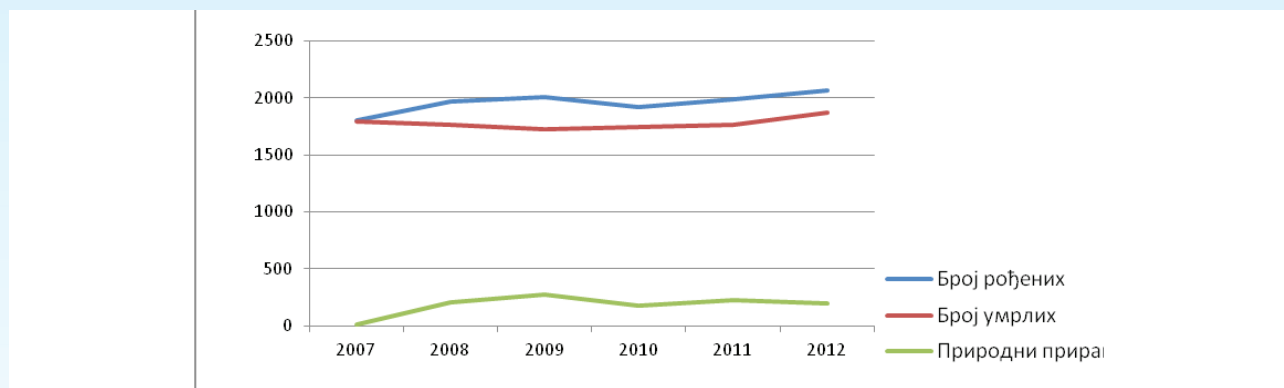
Табела 3. Природно кретање становништва Бања Луке

Год.	Рођени				Природни прираштај	Умрли				Бракови	
	Свега	М	Ж	Мртворођ.		Свега	М	Ж	Умрла одојчад	Склопљени	Разведени
2007	1.806	918	888	7	10	1.796	954	842	9	1.106	29
2008	1.968	1.007	961	9	203	1.765	960	805	10	1.068	22
2009	2.004	1.074	930	6	276	1.728	884	844	10	1.049	33
2010	1.919	978	941	3	175	1.744	936	808	9	985	7
2011	1.988	1.004	984	6	223	1.765	905	860	35	1.011	149
2012	2.065	1.054	1.011	9	194	1.871	974	897	14	951	141

*Демографска статистика, Статистички билтен бр. 16, Републички завод за статистику, 2013.

У Бања Луци је у 2012. години рођено 2.065 становника, од чега 1.054 мушких и 1.011 женских. Исте године умро је 1.871 становник, и то 974 мушких и 897 женских, а забиљежено је и смањење броја умрле одојчади. Захваљујући оваквом односу броја рођених и умрлих, Бања Лука је у 2012. години била једна од ријетких градова/општина РС у којој је забиљежен позитиван природни прираштај од 194 становника.

Графикон 2. Природно кретање становништва Бања Луке 2007–2012



У граду је у 2012. години склопљен 951 брак, а посебно забрињавајући податак је 141 разведени брак.

Битан фактор демографског развоја неког подручја представљају и миграције. Миграциони токови који су обухватили како РС и БиХ, тако и Бања Луку, и веома су различити по типу, узроцима и посљедицама. Из тог разлога углавном можемо утврдити сљедеће:

- перманентне миграције на релацији село–град,
- константне економске миграције и одлазак на „привремени рад” у сусједне државе и иностранство,
- процес избјеглиштва, принудних миграција и расељавања за вријеме и након посљедњег рата,
- процес повратка избјеглог и расељеног становништва,
- емиграције радно способног и квалификованог становништва у иностранство,
- илегалне миграције, тражиоци азила и трговина људима.

Упечатљиву особину овог простора представљају миграциона кретања на релацији село–град из заосталих планинских и карстних емиграционих области.

Према подацима Републичког завода за статистику, у Бања Луку се у 2012. години доселило укупно 1.902 лица. Од тога, 1.451 лица су се доселила из других општина РС, 424 из ФБиХ, те 27 из Брчко Дистрикта. Са друге стране, из Бања Луке се одселило 1.058 лица, и то 727 у друге општине РС, 321 у ФБиХ, те 10 у Брчко Дистрикт¹⁶.

Према подацима којима располаже Град, а на основу података из ИДДЕЕА-е, у Бања Луку се из других општина/градова БиХ доселило 10.886 лица, док се у друге градове/општине БиХ одселило 5.740 лица. У Бања Луку је највише лица доселило из Приједора (927), Лакташа (790), Кнежева (603) и Градишке (563), а највише становника је отишло у Лакташе (1.524), Дрвар (392), Градишку (333) и Приједор (307).

Најбројније нације у Бања Луци су Срби, Бошњаци и Хрвати, а поред њих у граду живе и многобројне мањине, међу којима су најбројнији Роми, Чеси, Словенци, Јевреји и Украјинци. Националне мањине су организоване кроз удружења која својим дјеловањем знатно доприносе развоју цивилног друштва.

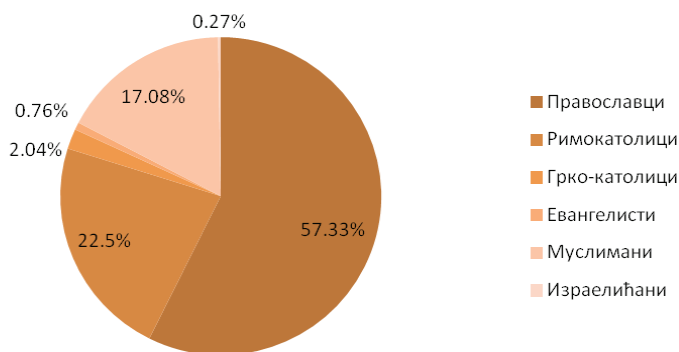
Према Попису становништва из 1921. године, у округу Бања Луке живјело је укупно 423.096 становника. У том периоду, највећи број становника БиХ живио је управо у Округу Бања Лука, тј. 22,4% од укупног броја становника БиХ. Тада је, према вјероисповијести, најбројније било

православно (57,3%), а затим римокатоличко (22,5%) и муслиманско становништво (17,08%).⁸

Табела 4. Становништво Бања Луке по вјероисповијести (Попис становништва 1921.)

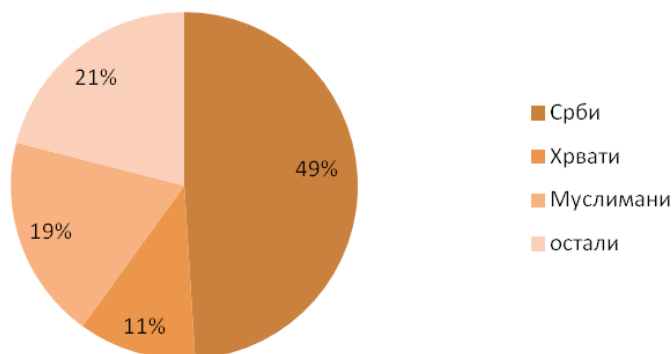
Правос.	Римокат.	Грккат.	Евангел.	Муслим.	Израел.	Остали	Без конфесије	Укупно
245.557	95.202	8.650	3.214	72.271	1.152	16	34	432.096

Графикон 3. Становништво Бања Луке по вјероисповијести према Попису 1921.



Према попису становника из 1991. године, Бања Лука је имала 143.079 становника, од чега су 70.155 (49%) становника били Срби, 27.689 (19%) Муслимани, 15.700 (11%) Хрвати, а 29.535 (21%) остали.

Графикон 4. Национални састав становништва Бања Луке по Попису 1991.



Посљедње значајније истраживање о становништву града је спровела ЈУ Центар за социјални рад Бања Лука 2008. године. Овим истраживањем обухваћено је 2.498 породица које чини 7.635 лица-чланова породичних домаћинстава. Циљ истраживања био је да се на репрезентативном узорку истражи и процијени структура становништва на територији града.

На овај начин истражена је структура породица према броју чланова и мјесту пребивалишта. Из добијених резултата може се примијетити да највећи број породица са једним, два или три члана живи у градским и приградским насељима, док је за породице на селу карактеристично да имају већи број чланова.

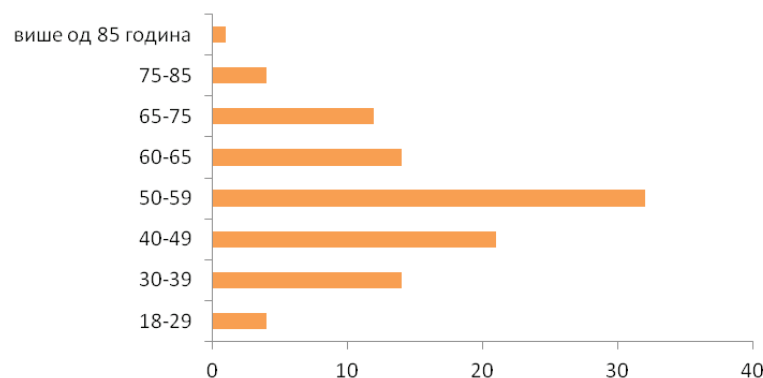
Табела 5. Структура породица према броју чланова у односу на мјесто становања

Број чланова домаћинства	Мјесто пребивалишта							
	Градско насеље		Приградско насеље		Рурално подручје		Укупно	
1	188	58,57%	37	11,53%	96	29,9%	321	100%
2	413	66,94%	81	13,13%	123	19,93%	617	100%
3	386	62,56%	109	17,67%	122	19,77%	617	100%
4	367	58,63%	116	18,53%	143	22,84%	626	100%
5	104	46,64%	55	24,66%	64	28,70%	223	100%
6	29	42,03%	14	20,29%	26	37,68%	69	100%
7	6	40%	2	13,33%	7	46,67%	15	100%
8	3	30%	1	10%	6	60%	10	100%
Укупно	1.496	59,89%	415	16,61%	587	23,50%	2.498	100%

*Социјална карта Града Бање Луке, ЈУ Центар за социјални рад Бања Лука, 2008.

У 73% породица обухваћених истраживањем као носиоци породичног домаћинства су мушкарци, док су у 27% случајева то жене. Када се посматра старосна структура носилаца породичних домаћинстава, најзначајнија заступљеност је у доби од 40 до 60 година. Овај резултат је очекиван ако се има у виду најбројнија група становништва рођена у послеријатном периоду, тзв. периоду бејби бума (1950–1955).

Графикон број 5. Старост носилаца породичног домаћинства



*Социјална карта Града Бање Луке, ЈУ Центар за социјални рад Бања Лука, 2008.

Старосна структура становништва Бања Луке формира се под непосредним утицајем све три компоненте кретања становништва (фертилитета¹⁷, морталитета и миграција¹⁷), али и под снажним дејством наслијеђеног старосног састава. Дуготрајно ниска стопа фертилитета утиче на стално смањење удјела младог у односу на старо становништво. На уддио младог становништва утичу и миграције које због специфичне старосне структуре миграната и нивоа њиховог фертилитета и морталитета додатно убрзавају процес старења. Једноставније речено, забрињавају подаци који указују на одлив великог броја младих, па и школованих (најперспективнијих) кадрова из Бања Луке.

17 ————— Плодност становништва мјерена бројем рођене дјеце у скупу жена у фертилном периоду (15–49 година).

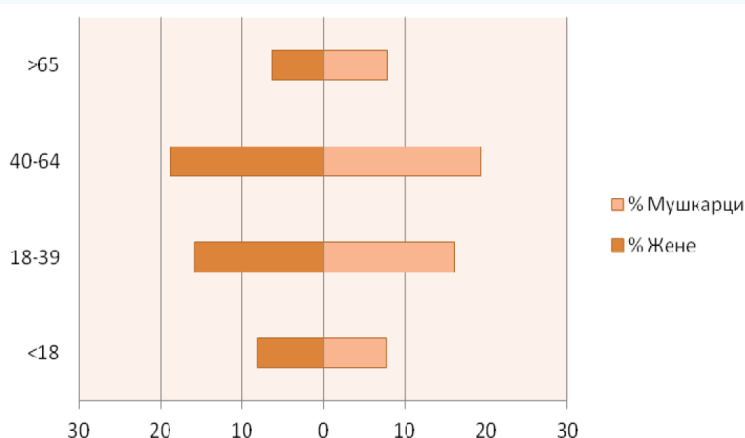
Табела 6. Старосна структура становништва Бања Луке

СТАРОСНА ДОБ	<18	%	18–39	%	40–64	%	>65	%	ПОЛ	
Мушкарци	17.133	8	33.606	16	39.726	19	13.312	6	103.777	49%
Жене	16.504	8	33.940	16	40.906	19	16.596	8	107.946	51%
УКУПНО	33.637	16	67.546	32	80.632	38	29.908	14	211.723	100%

*Подаци којима располаже Град

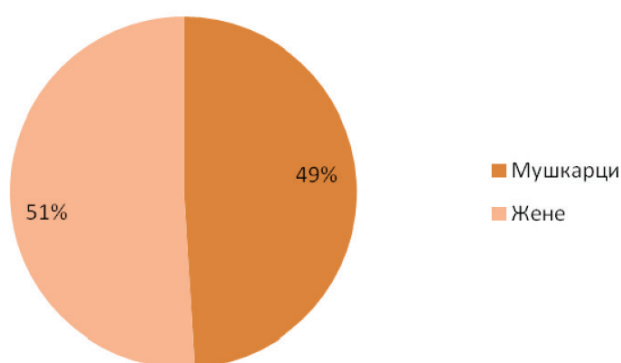
Становништво Бања Луке може се сврстати у демографски старо становништво, јер удио лица преко 65 година старости у укупном становништву износи 14%. Најбројнију групу становништва 38% чине лица старости 40–64 године.

Графикон број 6. Старосна структура становништва Бања Луке према полу



Према полној структури, становништво Бања Луке карактерише нешто већи удио женског (51%) у односу на (49%) мушког становништва.

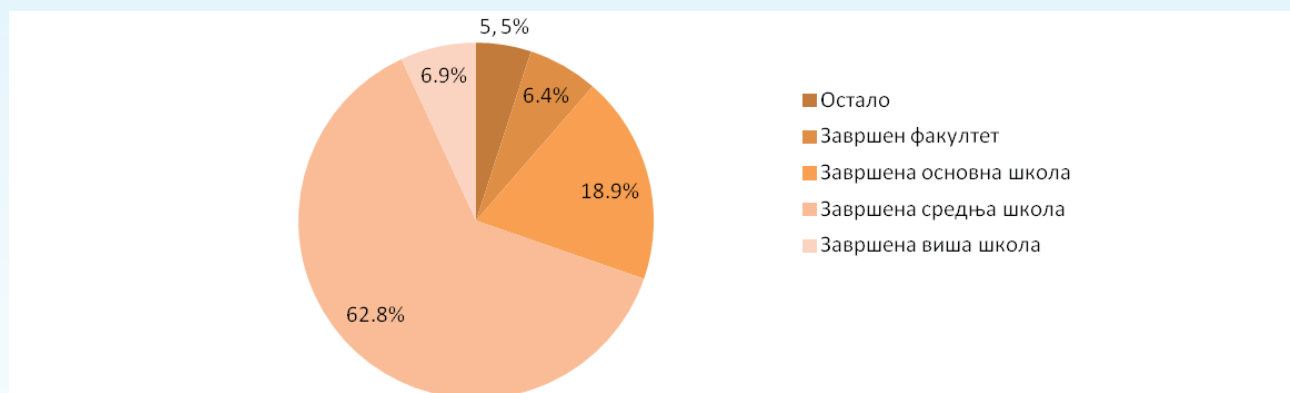
Графикон број 7. Полна структура становништва Бања Луке



Већина становништва на подручју града има завршену средњу школу, од чега велики проценат живи у руралном и приградском подручју. У погледу више и високе стручне спреме, карактеристичан је значајан број носилаца породичног домаћинства (13%). Територијално, ови грађани живе већином у градском подручју. Свега два носиоца породичног домаћинства (из узорка обухваћеног истраживањем) који имају завршену високу школу живе у руралном подручју¹⁸.

Највећи проценат испитане популације, њих 63%, чине лица са средњом стручном спремом. Оних са ниским или никаквим степеном образовања има 24% од укупно испитане популације, док вишу или високу стручну спрему има 13% испитаника.

Графикон број 8. Структура образовања носилаца породичног домаћинства



У Бања Луци данас постоји једна предшколска установа, која у свом саставу има 20 објеката у којима борави 2.050 дјеце. Поред ове установе, у посљедње вријеме отворен је и већи број приватних предшколских установа, у којима борави 300 дјеце.

Табела 7. Обухват дјеце предшколским образовањем

ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА	БРОЈ ОБЈЕКТА	БРОЈ УПИСАНЕ ДЈЕЦЕ
ЈУ Центар за предшколско васпитање и образовање	20	2.050
Предшколска установа Православни српски дјечији вртић „Анђелак” (оснивач вјерска заједница)	1	60
Приватне предшколске установе	13	300
Укупно	34	2.410

*Подаци Министарства просвјете и културе

У школској 2011/2012. години 26 основних школа у Бања Луци похађало је 15.624 ученика.

Табела 8. Обухват дјеце основним образовањем, школска 2011/2012.

	БРОЈ ШКОЛА	БРОЈ УПИСАНЕ ДЈЕЦЕ
Основне школе, школска 2011/2012.	26	15.624

*Подаци Министарства просвјете и културе

Средњим образовањем обухваћено је укупно 10.880 ученика. Највећи број ученика похађа јавне установе средњег образовања, организоване у 13 средњих школа на подручју града. У Бања Луци постоје и три приватне средње школе које похађа 668 ученика.

Табела 9. Обухват дјеце средњим образовањем, школска 2012/2013.

СРЕДЊА ШКОЛА	БРОЈ ОБЈЕКТА	БРОЈ УПИСАНЕ ДЈЕЦЕ
Јавна средња школа	13	10.212
Приватне средње школе	3	668
УКУПНО	16	10.880

*Подаци Министарства просвјете и културе

Бања Лука је универзитетски центар РС. У школској 2011/2012. години број студената првог циклуса студија је био 23.072. Од овог броја 61% је похађало јавне високошколске установе, док је 39% студената похађало седам приватних факултета.

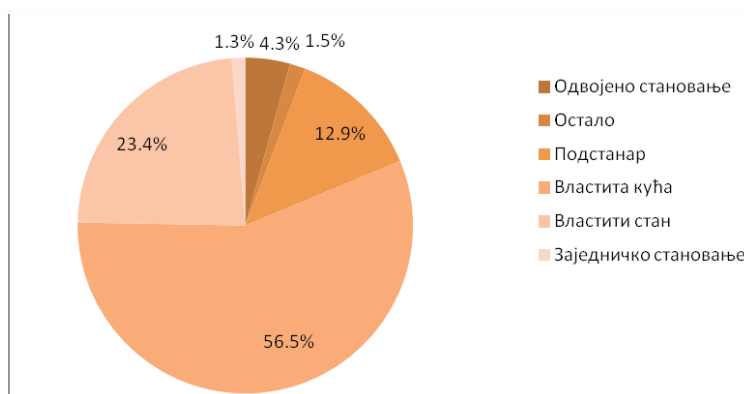
Табела 10. Број студената на јавним и приватним ВШУ у Бања Луци, школска 2011/12.

ВИСОКОШКОЛСКА УСТАНОВА	БРОЈ ФАКУЛТЕТА	БРОЈ УПИСАНИХ СТУДЕНАТА
Јавне високошколске установе	17	14.065
Приватне високошколске установе	7	9.007
УКУПНО	24	23.072

*Подаци Министарства просвјете и културе

Према подацима из истраживања које је спровео Центар за социјални рад Бања Лука, готово 80% испитаних породица живи у властитом стану или кући, што говори да велики број становништва има ријешено стамбено питање. Од преосталих 20% породица које немају ријешено стамбено питање, највећи број живи као подстанар у градском подручју.

Графикон број 9. Облик становања



2.4. Закључак

Број становника Града Бања Лука у посљедње 22 године није званично познат и прецизиран. Данас још увијек нема тачних података о укупном броју становника, ни о одређеним структурама становништва – биолошка, старосна, национална, образовна. Разлог томе је изостанак пописа који је обављен тек 2013. године. Оно што је сигурно је то да се у

односу на број становника из 1991. године данас број становника Бања Луке знатно повећао, да се национална структура промијенила, те да је дошло до измјене у образовној структури. Од свег досељеног становништва њих око 95% дошло је из општина данашње Федерације БиХ, а повећан је и број руралног становништва.¹⁹

Током посљедњих година у Бања Луци је почео процес повратка исељеног несрпског становништва. Велики је број поднесених захтјева за поврат имовине и станарског права. Сви поднесени захтјеви ријешени су позитивно у корист подносилаца. Обновљен је један дио порушене и девастиране имовине. Ипак, подаци о стварном броју повратника су и даље непознати.

Промјене настале ратом су многобројне и пресудне за будућност Бања Луке, а стварно стање и прецизни подаци о становништву ће се видјети тек након потпуне обраде података Пописа становништва, домаћинства и станова у РС и БиХ 2013. године.

Бања Лука је један од ријетких градова у РС са позитивним природним прираштајем, али је он још увијек недовољан да би утицао на побољшање старосне структуре становништва. Иако је проблем развоја становништва дуготрајан и озбиљан са далекосежним негативним посљедицама, надлежни органи локалне заједнице још увијек се континуирано и плански не баве овим проблемом. Заједно са државним органима локална заједница би требала имати обавезу, одговорност и инструменте да креира и спроводи популациону политику Града.

ДИО 3:

ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ИСТРАЖИВАЊУ

Циљеви истраживања

Циљ овог истраживања је прикупљање основних података о стамбеној ситуацији, односно стању стамбеног фонда на подручју Бања Луке, као и пружање основних података о стамбеним приликама и стамбеним потребама грађана Бања Луке у сврху припреме за израду стратегије о непрофитно-социјалном становању за Бања Луку.

Узорак

У оквиру емпиријског истраживања узет је узорак којег чини 512 грађана Бања Луке (292 особе женског пола и 220 особа мушког пола), одабраних методом случајног узорка. Анализом података обухваћено је 45 јавних установа и институција на подручју Бања Луке које се директно или индиректно баве стамбеном проблематиком, али и оне установе које овај сегмент сматрају важним код рјешавања егзистенцијалних потреба одговарајућих категорија становништва за које су задужене.

Методологија

У овом истраживању коришћене су двије врсте упитника – један намијењен јавним установама и институцијама, а други грађанима – и метода фокус групе.

Упитник намијењен јавним установама и институцијама садржавао је опште и посебне податке. Општи подаци садржавали су питања која су се односила на процјену броја становника у

¹⁹ Мјешовити бракови на подручју општине Бања Лука (1987-2000. године), Ирена Медар, Географско друштво Републике Српске, Бања Лука, 2008.

Бања Луци; затим броја расељених особа, повратника, склопљених и разведених бракова у посљедњих пет година; новорођене дјеце; умрлих особа; корисника права из социјалне и борачке заштите; незапослених особа те ученика у основним и средњим школама. Посебни подаци из упитника садржавали су питања о броју стамбених јединица на подручју Бања Луке, структури власништва над стамбеним јединицама, броју порушених и обновљених јединица, извршеном поврату стамбених јединица, броју подстанара, корисника алтернативног смјештаја, планираној изградњи нових стамбених јединица и друга релевантна питања неопходна за потребе истраживања.

Упитник коришћен за анкетирање грађана састојао се из два дијела. Први дио се односио на опште демографске показатеље, док је други дио упитника био везан за стамбене прилике испитаника. Демографски дио упитника садржавао је питања о полу, старосној доби, образовању, брачном те миграционом статусу. Главни дио упитника садржавао је питања о начину рјешавања стамбеног питања испитаника, о условима становања, структури домаћинства, изворима и структури прихода испитаника, утицају неријешеног стамбеног питања на поједине сегменте живота, стамбеној инфраструктури, као и питања на који би начин испитаници ријешили своје стамбено питање.

Истраживање спроведено квалитативном методом фокус групе састојало се од дискусије на задату тему са малим бројем одабраних учесника. Истраживање је спроведено у Бања Луци, 12. фебруара 2013. године, у трајању од 150 минута.

3.1. Анализа резултата истраживања

Општи демографски показатељи

Према подацима Републичког завода за статистику, на подручју Бања Луке живе 227.603²⁰ становника. Прије рата, на територији Бања Луке живјело је 195.139 становника. Протеклих година је рођено 50.794²¹ дјеце, док

је број умрлих грађана 68.597²². Укупан број ученика који похађају основну и средњу школу на територији Бања Луке износи 26.323.²³ Број незапослених особа који се воде у евиденцији Завода за запошљавање РС је 18.238. Од укупног броја незапослених, 7.436 лица припада старосној групи од 18 до 35 година, 6.083 су лица са нижом стручном спремом, а 6.503 су лица која немају радно искуство и први пут траже запослење. У протеклих пет година број склопљених бракова на територији Бања Луке износио је 31.194²⁴, док је укупан број растављених бракова 2.771.²⁵ Према евиденцији Центра за социјални рад Бања Лука, укупан број корисника права из социјалне заштите, самохраних родитеља²⁶, лица са инвалидитетом и лица преко 60 година старости износи 11.908²⁷. Број самохраних родитеља износи 3.500. Значајно је нагласити да додатак за његу и помоћ од стране другог лица која остварују лица која због болести или повреде не могу да задовоље основне животне потребе без помоћи другог лица, прима 2.800 корисника. Тренутно на територији Бања Луке живи 9.647 расељених лица²⁸ и 3.350 избјеглих лица. Према подацима Уније за одржив повратак и интеграције у БиХ, број регистрованих повратника на подручје Бања Луке износи 1.741 породицу, односно 5.585 лица²⁹.

Стамбени фонд на територији Града Бања Луке

Према подацима из истраживања, на подручју Бања Луке се налази 27.617 стамбених

22 Ibid.

23 Број се односи на ученике свих основних и средњих школа на територији Бања Луке.

24 „Демографски билтен“, бр. 15, Републичког завода за статистику, за период 2007–2011. године

25 Ibid.

26 Самохрани родитељи остварују права из социјалне заштите на основу свог социјалног статуса.

27 Подаци се односе на кориснике права на сталну новчану помоћ, туђу његу и помоћ, и једнократну помоћ.

28 Нема података о томе колико ће се оних са статусом расељеног лица трајно населити на територији Бања Луке.

29 Подаци добијени у оквиру пројекта „Мониторинг и верификација приоритетних корисника за повратак и пројектне реконструкције у Босни и Херцеговини“, којег је спровела Унија за одржив повратак и интеграцију у БиХ у периоду од 01.02.2008. до 31.12.2010. године на територији Бања Луке

20 Републички Завод за статистику РС, Процјена броја становника по општинама за 2011. годину.

21 „Демографски билтен“, бр. 15, Републичког завода за статистику, за период 2007–2011. године

јединица³⁰ у 30 катастарских општина³¹.

Према подацима Уније за одржив повратак и интеграцију у БиХ³², број порушених стамбених јединица на територији Бања Луке износи 4.102. Број обновљених стамбених јединица износи 2.653³³, док према истим подацима број необновљених стамбених јединица износи 1.072. 123 стамбене јединице су обновљене средствима ресорних министарстава.

Нема евиденције о броју стамбених јединица у власништву Града. Тренутно има 7 нераспоређених стамбених јединица³⁴. Такође, Град не води евиденцију о броју подстанара на својој територији. Према подацима из упитника намијењеном Административној служби Града (АСГ), Град додјељује новчана средства за плаћање алтернативног смјештаја³⁵, а тренутно 448 породица прима та средства у висини од 50 КМ мјесечно, док је 39 породица смјештено у станове који су изграђени путем донација³⁶. Према истом извору, број породица са четворо или више дјеце на територији Бања Луке износи 500, од којих 15% нема ријешено стамбено питање. Заједничким улагањем Града и Министарства породице, омладине и спорта РС у периоду 2011/2012. године, на територији града изграђено је 7 кућа намијењених социјално угроженим породицама са петоро и више дјеце. У 2013. години Министарство породице, омладине и спорта РС, заједно са Омладинским савјетом РС и Министарством за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС, уз помоћ ИРБ Републике Српске планира да спроведе

пилот пројект „Изградње стамбених јединица за младе“, чиме би се младима у Бања Луци омогућило лакше рјешавање стамбеног питања.

3.2. Анализа података добијених од јавних установа и институција обухваћеним истраживањем³⁶ (Центар за социјални рад, Завод за запошљавање, Служба за борачко-инвалидску заштиту, образовне установе)

ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БАЊА ЛУКА

Према евиденцији Центра за социјални рад, број његових корисника који немају ријешено стамбено питање износи 50³⁷. Центар за социјални рад за двије социјално угрожене породице обезбјеђује материјална средства за трошкове становања³⁸, а за 3.128 корисника помоћ у плаћању трошкова комуналија (струја, вода, гријање). Министарство индустрије, енергетике и рударства РС (на основу података који им доставља Центар) врши субвенцију струје за око 800 корисника. За исти број корисника Град повремено суфинансира трошкове гријања. На годишњем нивоу, од средстава предвиђених за једнократне новчане помоћи³⁹ издваја се 100.000 КМ за помоћ у плаћању трошкова комуналија.

Центар за социјални рад посједује 12 стамбених јединица у којима је трајно смјештено 12 социјално угрожених породица. Према подацима Центра, од укупно 3.500 самохраних родитеља њих 75%, односно 2.600, нема ријешено стамбено питање³⁹. Центар за социјални рад не располаже подацима о броју младих без родитељског старања у институционалном смјештају који су старији од 18 година и морају напустити институцију, док број младих старијих од 18 година који су већ напустили јавну институцију и који су смјештени у алтернативни смјештај

30 О тачном броју станова и кућа на територији Бања Луке не води се евиденција према подацима АСГБЛ, Завода за изградњу Бања Луке и Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове, Подручна јединица Бања Лука.

31 Подаци добијени од Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове, Подручна јединица Бања Лука

32 Подаци добијени у оквиру пројекта „Мониторинг и верификација приоритетних корисника за повратак и пројектне реконструкције у Босни и Херцеговини“, којег је спровела Унија за одржив повратак и интеграцију у БиХ у периоду од 01.02.2008. до 31.12.2010. године на територији Бања Луке

33 Подаци добијени у оквиру пројекта „Мониторинг и верификација приоритетних корисника за повратак и пројектне реконструкције у Босни и Херцеговини“ којег је спровела Унија за одржив повратак и интеграцију у БиХ у периоду од 01.02.2008. до 31.12.2010. године на територији Бања Луке

34 Подаци добијени из АСГ БЛ – Одјељење за стамбено-комуналне послове и саобраћај

35 Према подацима АСГ, средства за плаћање алтернативног смјештаја су крајем 2011. године смањена са 200 КМ на 50 КМ.

36 Нису наведени донатори ни висине донација.

37 Анализа обухвата стамбене прилике и стамбене потребе породица у стању социјалне потребе, незапослених, корисника борачко-инвалидске заштите, ученика и њихових породица.

38 У овај број се убрајају и корисници који живе у приградским насељима у неусловним кућама (без струје и воде).

39 Закон не обавезује на континуирану подршку у плаћању трошкова становања.

до 25. године живота износи 10. Укупан број дјеце и омладине у хранитељским породицама је 95.

На територији Бања Луке постоји 5 домова за стара лица⁴⁰ у којима је смјештено 269 старих лица, од којих 155 смјештај плаћа уз помоћ суфинансирања⁴¹, а 114 самостално финансира трошкове смјештаја. Центар за социјални рад има на смјештају 86 старих лица за која у потпуности сноси трошкове смјештаја. Број лица на хранитељству у другим породицама износи 22.

Центру се за рјешавање стамбеног питања обраћају углавном млади који након развода немају ријешено стамбено питање и нису у могућности да плаћају станарину јер су незапослени или су им примања недостатна. Центру се за овакву врсту помоћи обраћају и лица која због насиља у породици морају напустити свој стан/кућу и немају ријешено стамбено питање, као и лица која имају потешкоће у менталном функционисању (и који су углавном расељена и избјегла лица), а које немају ријешено стамбено питање. Имајући у виду број захтјева за помоћ у рјешавању стамбеног питања, представници Центра за социјални рад изражавају јасан став да у Бања Луци постоји дефицит стамбених јединица за наведене категорије становништва.

ЗАВОД ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ

Анализа старосних група незапослених лица⁴¹ показује да се од укупног броја незапослених њих 40% налази у животној фази када је природно да се осамостаљују, ступају у брачне заједнице и рјешавају стамбено питање. Према подацима добијеним путем упитника за јавне установе и институције, Завод за запошљавање наводи да се према Закону о евиденцији не евидентирају подаци о стамбеним приликама незапослених особа. Имајући у виду доб и незапосленост, претпоставља се да знатан број лица до 35 година старости из евиденције Завода има потребу за одређеном врстом помоћи и подршке државних институција у рјешавању ових проблема.

СЛУЖБА ЗА БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКУ ЗАШТИТУ

Анализирајући стамбене потребе корисника борачко-инвалидске заштите на територији Бања Луке, наилазимо на податак да је до сада предано преко 450 захтјева током 2012. године поднесено укупно 450 захтјева за рјешавање стамбеног питања за категорије породица погинулих бораца и ратних војних инвалида.⁴²

Према подацима Административне службе Града, заједничким улагањем Града и Министарства рада и борачко-инвалидске заштите до 2014. године изграђене су 335 стамбених јединица, из буџета Града Бања Луке је направљено/купљено 104 стамбене јединице, 310 станова додијељено је овој категорији становништва из властитог стамбеног фонда и до краја 2013. године, према њиховим подацима, ријешено је 749 корисника борачко-инвалидске заштите. У 2014. години отпочела је изградња још 142 стамбене јединице за ове категорије, чијим завршетком би био збринут 891 корисник борачко-инвалидске заштите.

ОБРАЗОВНЕ УСТАНОВЕ

У циљу прикупљања података о стамбеним приликама ученика основних школа на територији Бања Луке, спроведено је истраживање у 26 основних школа.⁴³ Подаци показују да од укупно 15.475 ученика њих 8% (1.267) живи са једним родитељем, од тога 151 са оцем, а 1.116 са

40 Према подацима Центра за социјални рад, има 1.400 корисника једнократне новчане помоћи.

41 Од укупно 3.500 самохраних родитеља, према подацима Центра за социјални рад, њих 25% имају ријешено стамбено питање, 70% су подстанари, а 5% живе у кућама које су добили на коришћење.

42 На територији Бања Луке има 3 јавна и 2 приватна дома за стара и изнемогла лица.

43 Суфинансирање значи да корисници сnose дио трошкова дома, а дио сноси Центар за социјални рад Бања Лука.

мајком. Од укупног броја основношколаца, њих 68% (10.578) нема адекватно ријешено стамбено питање, а 28% (2.919) живи у заједничком домаћинству са очевим или мајчиним родитељима. Значајно је навести да чак 49% (7.659) основношколаца живе са родитељима као подстанари. 37% (5.715) ученика живи у породицама у којима је запослен само један родитељ, а чак 12% (1.860) у породицама у којима су оба родитеља незапослена. Из породица са статусом расељених лица долази 425 ученика.

Истраживање о стамбеним приликама ученика средњих школа на територији Бања Луке обухватило је 15 средњих школа⁴⁴. Добијени подаци указују да у Бања Луци средњу школу похађа укупно 10.848 ученика. У материјално угроженим породицама живи 9%, односно 965⁴⁵ ученика, а од тога 243 ученика (25%) долази из породица које остварују право на дјечји додатак. 14% ученика, односно њих 1.535, живи у заједничком домаћинству са мајчиним или очевим родитељима, а 9% ученика (954) у својим породицама живи као подстанар. Са једним родитељем у заједничком домаћинству живи 1.154 ученика (11%), од тога са очевима живе 192 (17%) ученика, а 962 (83%) ученика са мајком. 24 средњошколца живе у хранитељским породицама, а 14 у дому за дјецу без родитељског старања. Проблем незапослености родитеља значајно је изражен и код средњошколаца. Резултати истраживања показују да чак 43% средњошколаца, односно њих 4.681, долази из породица у којима је запослен само један родитељ, а њих 10%, односно 1.112 ученика, из породица у којима су оба родитеља незапослена.

3.3 Анализа података из анкетног упитника о стамбеној ситуацији и стамбеним потребама грађана

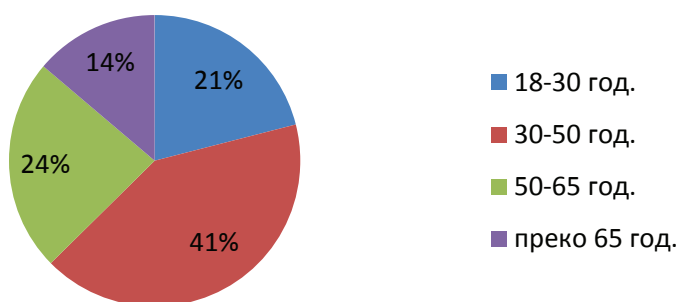
Основни подаци о испитаницима

Анкета о стамбеној ситуацији и стамбеним потребама грађана Бања Луке спроведена је у децембру 2012. године. Рађена је по методи случајног узорка, а анкетом је обухваћено 500 грађана.

СТАРОСНА И ПОЛНА СТРУКТУРА ИСПИТАНИКА

Графикон 1. Старосна структура испитаника

Старосна структура



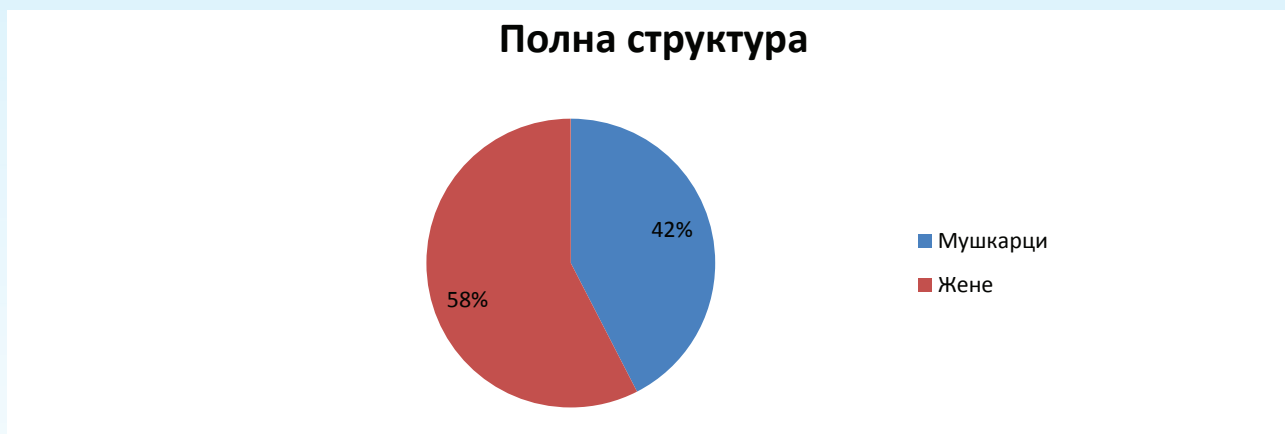
Анализирајући старосну структуру испитаника, долазимо до података да су истраживањем у највећој мјери (42%) обухваћени грађани старости од 30 до 50 година. Проценат грађана обухваћених истраживањем старости од 50 до 60 година износи 24% и готово је уједначен са процентом грађана старости од 18 до 30 година који износи 21%. Истраживање

⁴⁴ Према подацима Завода за запошљавање, број лица која се налазе у евиденцији Завода у категорији од 18 до 35 година старости је 7.436.

⁴⁵ Истраживањем нису обухваћене основна школа Центра „Заштити ме“ и Центар за образовање, васпитање и рехабилитацију слушања и говора, те Музичка школа „Опус“ и Музичка школа „Владо Милошевић“.

је у најмањој мјери (14%) обухватило грађане старије од 65 година.

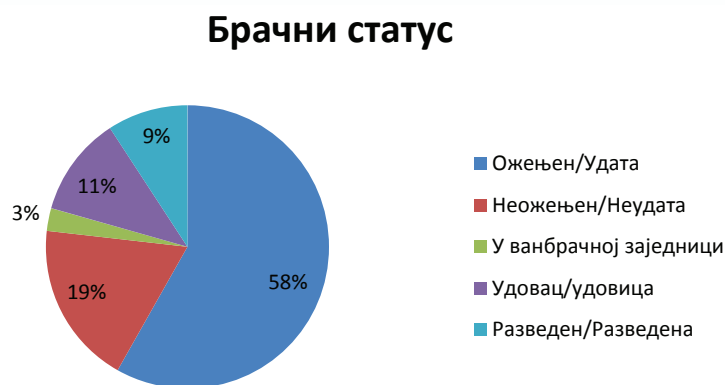
Графикон 2. Полна структура испитаника



Анализирајући полну структуру испитаних грађана, долазимо до налаза да је у истраживању учествовао већи број женских (58%) у односу на мушке испитанике (42%).

БРАЧНИ И МИГРАЦИОНИ СТАТУС ИСПИТАНИКА

Графикон 3. Брачни статус испитаника



Анализа узорка испитаних грађана у односу на брачни статус указује да највећи број испитаника (58%) има позитиван брачни статус, односно припада категорији удата/ожењен. Проценат испитаника који тренутно није у браку износи 19%. Учешће грађана који припадају категорији удовац/удовица износи 11%, док је проценат грађана који су у статусу разведен/разведена 9%. Истраживање је у најмањој мјери 3% обухватило грађане у ванбрачним заједницама.

Графикон 4. Миграциони статус испитаника



Имајући у виду да се у протеклом периоду због ратних дејстава на простору БиХ у великој мјери десила присилна миграција становништва која је даље знатно утицала на стамбене потребе, у истраживање је уврштена и варијабла *Миграциони статус*. Анализа узорка истраживања према миграционом статусу указује на податак да је највећи број грађана који припадају категорији домицилног становништва – 57%. Учешће грађана који припадају категорији избјегла лица износи 22%, а категорији расељена лица 16%. Најмањи проценат грађана који је обухваћен истраживањем припада категорији повратника и износи 5%.

ОБРАЗОВНИ СТАТУС

Графикон 5. Стручна спрема испитаника



Анализа структуре испитаника у односу на стручну спрему, односно остварени образовни ниво, указује на следеће:

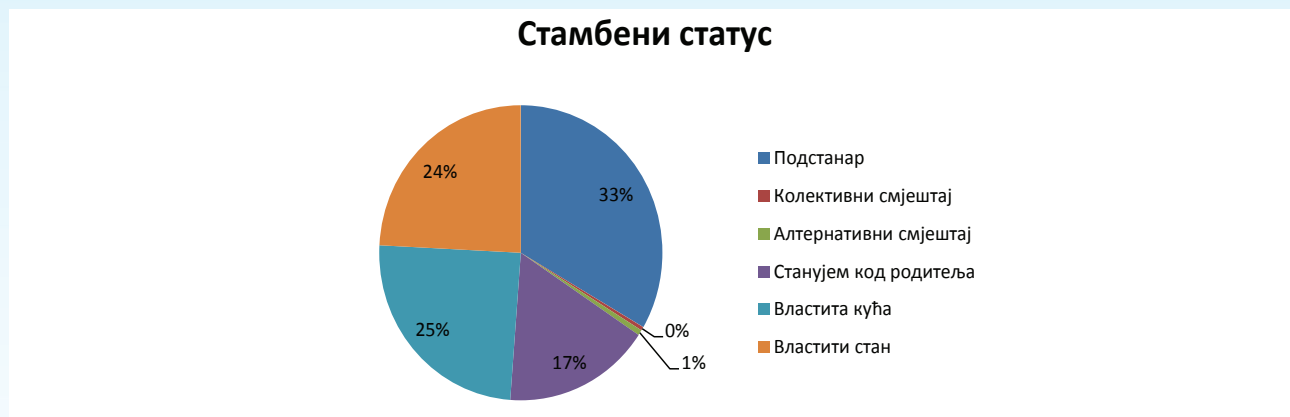
Највећи проценат грађана обухваћених истраживањем је средњеобразовног нивоа и износи 75%. Од тога је 46% испитаника са завршеном средњом стручном спремом, док је проценат висококвалификованих 19%, а квалификованих 10%.

Знатно је учешће испитаника високообразовног нивоа и укупно износи 21%. Са вишом школском спремом их је 7%, са високом 13% и са научним знањем магистра и доктора наука 1%.

Најмањи број испитаника припада категорији НК и ПК радника, и износи свега 4%.

СТАМБЕНЕ ПРИЛИКЕ

Графикон 6. Стамбени статус испитаника



У циљу добијања информација које су релевантне за стамбени статус, анкетни упитник је садржавао питања која осликавају најбитније карактеристике стамбеног статуса испитаника: „На који начин сте ријешили ваше стамбено питање?“; „Какви су услови становања?“ и „Каква је стамбена инфраструктура?“

Добијени подаци указују на то да највећи проценат испитаника нема ријешено стамбено питање у смислу дугорочности и посједовања властите стамбене јединице и износи 51%. Од тога су 33% подстанари, 17% живи код родитеља и 1% су корисници алтернативног смјештаја или живе у колективном смјештају. 49% испитаних грађана има ријешено стамбено питање у смислу да посједују властиту кућу (25%) или властити стан (24%).

Станарски статус испитаника дефинише начин на који је ријешено стамбено питање испитаника, тако да ово питање представља један од основних индикатора услова становања и друштвено-економског положаја испитаника. Ако узмемо у обзир чињеницу да знатан број испитаника живе као подстанари, код својих родитеља у алтернативном и колективном смјештају, можемо закључити да 51% испитаника још увијек нема адекватно ријешено стамбено питање.

Графикон 7. Стамбени услови испитаник

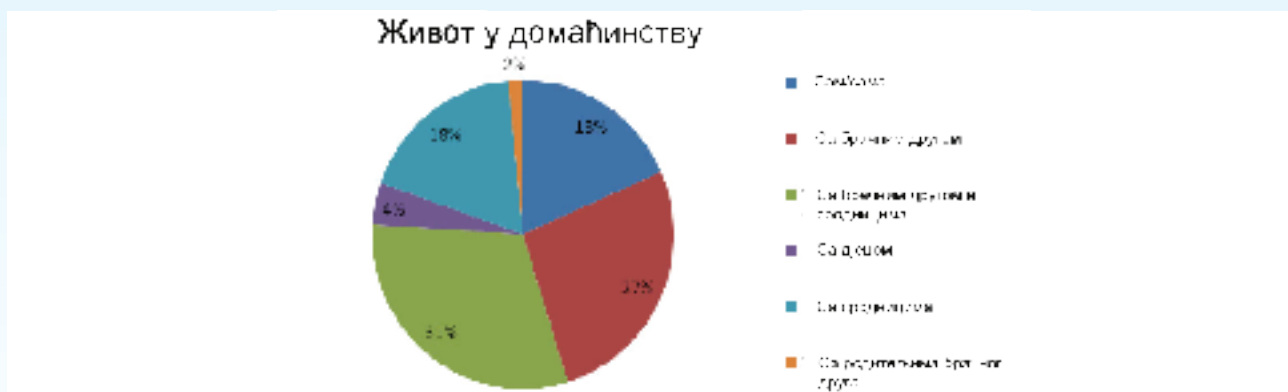


У погледу услова становања, 50% испитаника даје одговор да су услови становања добри. Задовољавајуће услове становања има 49% испитаних грађана, а 1% испитаних грађана је одговорило да су им услови становања лоши.

Уколико се узме у обзир да пристојни услови становања значе више него „кров над главом“, тј. да они подразумевају приватност, простор, физичку приступачност, освјетљење, гријање, снабдијевање водом и електричном енергијом, санитарије, сигурност станарског закупа-статуса итд., можемо закључити да 99% испитаника сматра да су ови услови испуњени

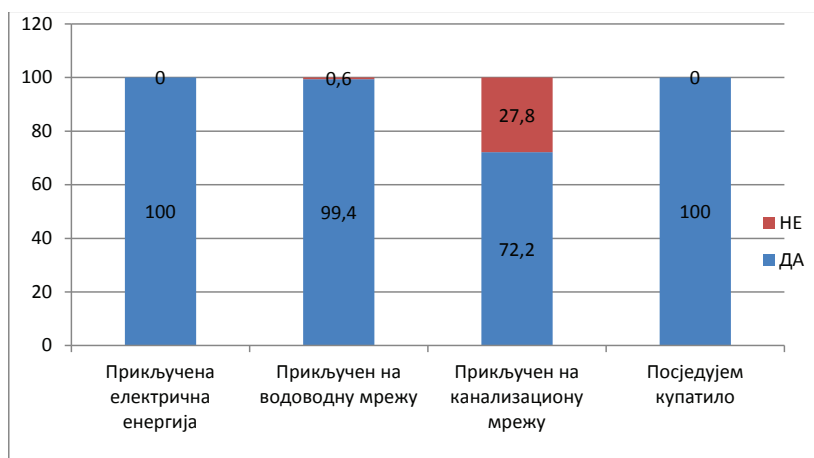
потпуно или дјелимично, што нам говори о dobrim условима становања на територији Бања Луке. Са друге стране, у анкетном упитнику нису наведени критерији који подразумевају добре или лоше услове становања, тако да се може закључити да су одговори испитаника у највећој мјери лична процјена и врло вјероватно не подразумевају све горе наведене критерије.

Графикон 8. С ким испитаници живе у домаћинству?



Анализа података добијених истраживањем показује да највећи број испитаних грађана – 82% – живи у заједничком домаћинству. Од тога највећи број – 31% – живи са брачним другом и сродницима. 27% са брачним другом, а 18% са сродницима. Са дјецом живи 4% испитаних грађана, а са родитељима брачног друга 2%. Број испитаника који спадају у категорију самаца износи 18%. Добијени подаци указују на чињеницу да највећи број грађана нема адекватно ријешено стамбено питање у смислу одвојености, односно посебне стамбене јединице за основну породицу.

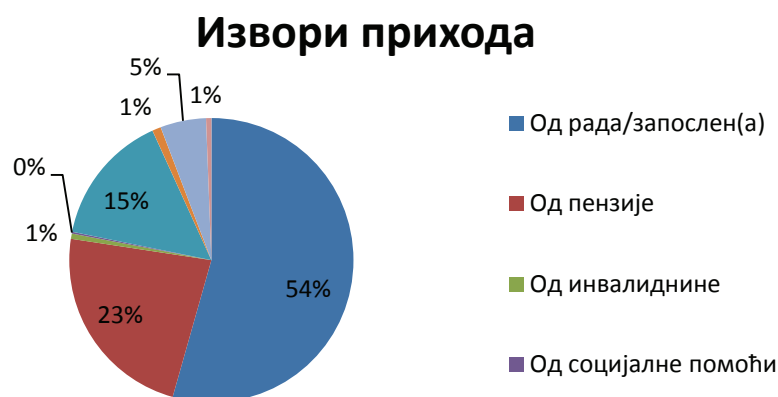
Графикон 9. Стамбена инфраструктура испитаника



Анализа података о стамбеној инфраструктури указује да сви испитани грађани у стамбеним јединицама у којима живе имају прикључену електричну енергију. Готово истовјетан податак добија се у погледу прикључености на водоводну мрежу и износи 99%. Значајан је податак да чак 28% испитаника живи у стамбеним јединицама које нису прикључене на канализациону мрежу и тиме немају испуњен један од битних услова за нормалан живот.

ИЗВОРИ И СТРУКТУРА ПРИХОДА

Графикон 10: Који су извори Ваших прихода?



Имајући у виду да се основни услов код задовољавања стамбених потреба, као једног од испуњења низа социјално-егзистенцијалних потреба сваког појединца, остварује посједовањем и стабилношћу материјалних прихода, у анкетни упитник уврштена су и питања о врсти и висини прихода испитаника.

Анализирајући изворе прихода испитаних грађана, можемо констатовати да највећи проценат (54%) живи од сопственог рада, односно да су запослени. Право на пензију остварује 23% испитаника, а 5% испитаника приходе остварује од пољопривреде. Посматрајући друге изворе прихода, примјетно је да доминирају приходи од хуманитарне помоћи, и чак 15% испитаника на овај начин обезбјеђује средства за живот. Занемарљив проценат у износу од 2% испитаних грађана остварује приходе на основу помоћи дјце или родбине или од привремених и повремених послова, а само један испитани грађанин средства за живот обезбјеђује путем социјалне помоћи.

Графикон 11. Укупан мјесечни приход Вашег домаћинства



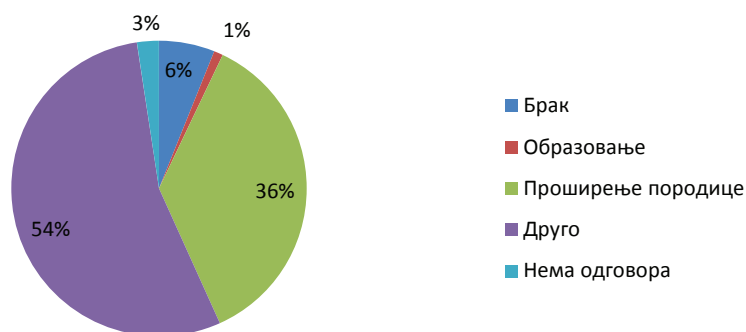
Према резултатима истраживања, укупан мјесечни приход домаћинстава анкетираних је сљедећи: само 1 испитани грађанин има приходе испод 100 КМ (0,2%); 21% испитаних грађана има мјесечне приходе до 300 КМ; 27% испитаних грађана до 500 КМ; 26% има приходе до 700 КМ, а примања изнад 700 КМ има 26% испитаних грађана.

Уколико узмемо у обзир да је просјечна нето плата запослених у РС у 2012. години износила 814 КМ, и да је према подацима Агенције за статистику²⁸ просјечна мјесечна потрошња домаћинства у БиХ у 2011. години износила 1.569 КМ, можемо закључити да је економски, социјални и материјални положај посматране групе тежак, да су укупни приходи анкетираних

значајно испод просјека, и да 74% испитаника живи у границама сиромаштва будући да им се укупни приходи домаћинства крећу од 100 до 700 KM. Такође, праг релативног сиромаштва у БиХ у 2011. години износио је 416 KM³ мјесечно по особи, а релативно сиромаштво одређује се као минимум прихватљивог стандарда живота у једном друштву, па закључујемо и да 48% испитаних грађана чији укупни приходи домаћинства не прелазе 500 KM живи на прагу релативног сиромаштва.

Графикон 12. Неријешено стамбено питање одражава се на следеће сегменте живота

Неријешено стамбено питање одражава се на



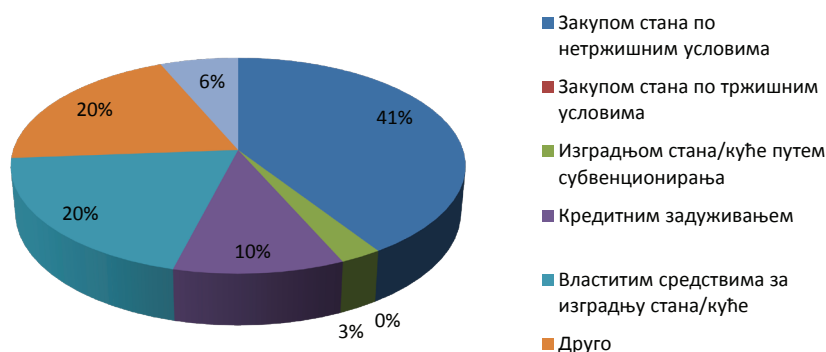
Према резултатима истраживања, неријешено стамбено питање се одражава на све сегменте живота. Највећи број испитаника – 54% – одговорио је да се неријешено стамбено питање одражава и на брак, образовање и проширење породице. Занимљива је чињеница да 3% испитаника није уопште дало одговор на ово питање, а као један од разлога за то можемо закључити да рјешавање стамбеног питања код ових испитаника јесте кључно и за њих најважније егзистенцијално питање.

Ако узмемо у обзир да је највећи број анкетираних испитаника (42%) у доби између 30 и 50 година старости, очекиван је податак да се неријешено стамбено питање за 36% испитаних грађана одражава на проширење породице. Размишљајући у овом смјеру, можемо претпоставити да би се кроз обезбјеђивање непрофитног-социјалног становања за ову категорију становништва директно могло утицати на повећање наталитета у граду/ентитету/држави.

Занимљиво је истаћи да се 6% испитаних грађана изјаснило да им се неријешено стамбено питање одражава на склапање брака, а на образовање само 1%.

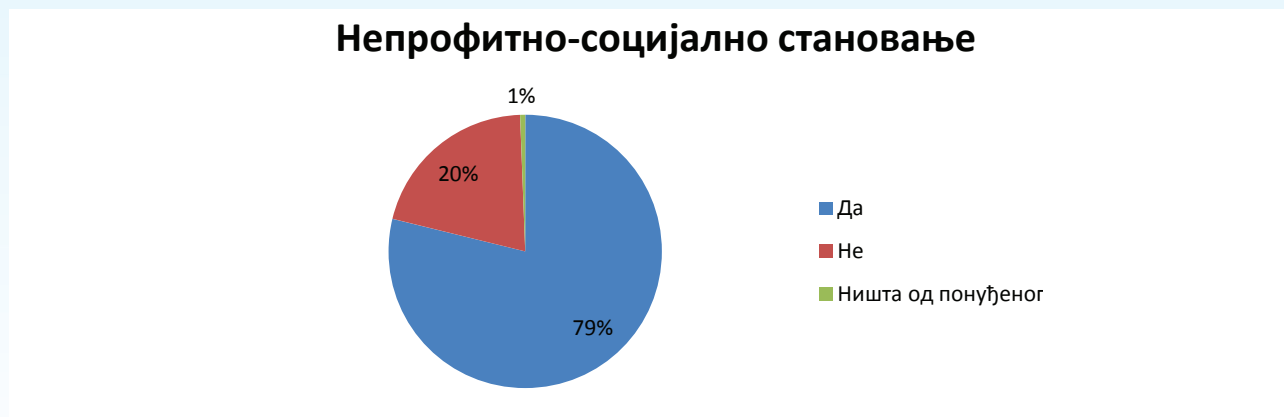
Графикон 13. На који начин бисте жељели ријешити Ваше стамбено питање?

Пожељно рјешавање стамбеног питања



На анкетно питање „На који начин бисте жељели ријешити Ваше стамбено питање?“, највећи број, чак 41% испитаних грађана, одговорио је „Закупом стана по нетржишним условима“⁴⁵. 20% испитаних грађана као начин рјешавања свог стамбеног питања наводи властита средства за изградњу стана/куће док кредитна задужења бира 11% испитаних грађана. О другим начинима рјешавања стамбеног питања размишља 20% испитаника, а 6% није одабрало нити један од понуђених одговора.

Графикон 14. Да ли бисте били станар непрофитно-социјалног становања?



На питање „Да ли бисте били станар непрофитно-социјалног становања?“, највећи број – 79% – испитаних грађана одговорио је потврдно, док је 21% одговорило негативно.

Из наведеног се може закључити да постоји потреба за оваквим видом рјешавања стамбеног питања, што потврђује генералну претпоставку о важности конципирања новог модалитета становања, односно увођења концепта непрофитног-социјалног становања на подручју Града Бања Лука.

ФОКУС ГРУПА

Истраживање методом фокус групе састојало се од дискусије на задату тему са малим бројем одабраних учесника. Истраживање је спроведено у Бања Луци, 12. фебруара 2013. године, у трајању од 150 минута, а на састанку Фокус групе је присуствовало 12 испитаника узраста од 20 до 42 године⁴⁶.

Према налазима, већина испитаника стамбене потребе задовољава кроз закуп стамбених јединица. Адекватно ријешено стамбено питање један је од кључних фактора у доношењу одлуке за ступање у брачну или ванбрачну заједницу и проширење породице.

Значајан проблем представља и величина стамбеног простора која је у већини случајева недостатна за задовољавање постојећих потреба (простор за дјецу, одвојен простор за спавање). Тренутни услови на тржишту стамбених јединице за закуп изузетно су неповољни за закупце станова. Неуређени уговорни односи између власника станова и купаца стављају закупце у изузетно неповољан и незаштићен положај. Непостојећа категоризација стамбених јединица за закуп узрокује да се на тржишту појављује велики број простора које се нуде у закуп, а који су углавном или потпуно неадекватни за становање. Истовремено, слаба платежна моћ купаца станова узрокује повећан број оваквих простора у односу неадекватне стамбене јединице чија је цијена на тржишту често еквивалентна цијени мјесечне рате кредита и самим тим за одређене категорије становништва недоступна. Већина испитаника као могуће рјешење стамбених потреба види у закупу станова по нетржишним условима. Посматрајући опште потребе становника Бања Луке, испитаници сматрају да би програм непрофитног становања био најадекватнији за већину грађана који немају ријешено стамбено питање. Сматрају да

је 100 КМ прихватљива цијена стамбене јединице за четворочлану породицу.

3.4. Закључак

Један од циљева истраживања је био да се утврде стамбене прилике и стамбене потребе појединих категорија становништва (породице у стању социјалне потребе, незапослене особе, корисници борачко-инвалидске заштите, ученичка популација) добијањем података од јавних установа и институција са територије Бања Луке; испитивањем ставова грађана Бања Лука о стамбеним приликама и њиховим стамбеним потребама; као и прикупљањем података путем фокус групе.

Анализом прикупљених података добијених од јавних установа и институција долазимо до сљедећег закључка:

На територији Бања Луке регистровано је 3.500 самохраних родитеља, од чега чак 75% самохраних родитеља нема ријешено стамбено питање.

Центар за социјални рад Бања Лука располаже са само 12 стамбених јединица (које су дате на трајно коришћење породицама у стању социјалне потребе), а тренутно је у евиденцији Центра 50 корисника који немају ријешено стамбено питање.

Центар за социјални рад се свакодневно сусреће и са проблемом немогућности стамбеног збрињавања жртава породичног насиља и лица са потешкоћама у менталном функционисању.

Анализом података добијених од Завода за запошљавање показује се знатан број особа до 35 година старости (40% од укупног броја незапослених) има потребу за одређеном врстом помоћи и подршке ентитетских институција у рјешавању ових проблема.

Према евиденцији Одјељења за борачку-инвалидску заштиту, тренутно је 450 породица погинулих бораца и ратних војних

инвалида поднијело захтјеве за рјешавање стамбеног питања.

Од укупног броја ученика у основним школама на територији Бања Луке њих 68% нема адекватно ријешено стамбено питање; од тог броја 49% живе као подстанари са родитељима.

Анализом анкете грађана Бања Луке долазимо до сљедећих закључака:

51% анкетираних нема адекватно ријешено стамбено питање (33% су подстанари; 17% живе код родитеља; 1% су корисници алтернативног смјештаја). 99% анкетираних грађана сматра да су им услови становања добри или задовољавајући; међутим, подаци добијени од Фокус групе показују да услови становања, поготово подстанарски, и нису тако добри (што нас наводи на закључак да су због тржишних цијена испитаници адаптирани на „лошије услове“).

Ако узмемо у обзир да пристojни услови становања значе више од „крова над главом“, тј. да они подразумевају приватност, простор, физичку приступачност, освјетљење, гријање, снабдијевање водом и електричном енергијом, сигурност станарског закупа, а да у анкетном упитнику нису наведени критерији који подразумевају добре или лоше услове становања, можемо закључити да су одговори испитаника у највећој мјери лична процјена и врло вјероватно не подразумевају све горе наведене критерије.

Иако велики број испитаника – 99% – има прикључак на електро, водоводну мрежу и посједује купатило, знатан је проценат испитаника – 28% – у стамбеним јединицама које нису прикључене на канализациону мрежу.

Економски, социјални и материјални положај анкетираних групе је тежак ако се узме у обзир да су укупни приходи домаћинстава анкетираних грађана испод просјека и да 74% испитаника живи у границама сиромаштва будући да им се укупни приходи домаћинства крећу од 100 до 700 КМ.

54% анкетираних грађана сматра да неријешено стамбено питање највише одражава на брак, проширење породице и образовање; од тога 42% грађана сматра да им на проширење породице највише утиче

неријешено стамбено питање, што доводи до закључка да би се кроз обезбјеђивање непрофитно-социјалног становања за ову категорију становништва директно могло утицати на повећање наталитета.

Анкетирани грађани су у највећем броју случајева (41%) изразили жељу да своје стамбено питање ријеше закупом стана по нетржишним условима.

Од укупног броја анкетираних грађана, њих 79% је одговорило да би били станари непрофитно-социјалног становања, што јасно указује на потребу развијања овог концепта становања. Овдје је неопходно нагласити да већина анкетираних грађана није била упозната са појмом непрофитно-социјално становање и шта се под тим подразумејева.

Подаци добијени од учесника Фокус групе:

Према налазима испитивања обављеног по методи фокус групе, већина испитаника стамбене потребе задовољава кроз закуп стамбених јединица.

Адекватно ријешено стамбено питање један је од кључних фактора у доношењу одлуке за ступање у брачну или ванбрачну заједницу и проширење породице.

Значајан проблем представља и величина стамбеног простора која је у већини случајева недостатна за задовољавање постојећих потреба (простор за дјецу, одвојен простор за спавање).

Тренутни услови на тржишту стамбених јединица за закуп изузетно су неповољни за закупце станова. Неуређени уговорни односи између власника станова и купаца стављају закупце у изузетно неповољан и незаштићен положај. Непостојећа категоризација стамбених јединица за закуп узрокује да се на тржишту појављује велики број простора које се нуде у закуп, а који су углавном или потпуно неадекватни за становање. Истовремено, слаба платежна моћ купаца станова узрокује повећан број оваквих простора у односу неадекватне стамбене јединице чија је цијена на тржишту често еквивалентна цијени мјесечне рате кредита и самим тим за одређене категорије становништва недоступна.

Већина испитаника као могуће ријешење стамбених потреба види у закупу станова по нетржишним условима. Посматрајући опште потребе становника Бања Луке, испитаници сматрају да би програм непрофитног становања био најадекватнији за већину грађана који немају ријешено стамбено питање.

Из свега наведеног закључујемо да на територији Бања Луке постоји потреба за обезбјеђивањем приступних услова становања у виду непрофитно-социјалног становања грађанима који то не могу да остваре по тржишним условима.



ДИО 4: SWAT АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
Економска ситуација	Економска ситуација
Расположивост ресурса (људски, природни, просторни и финансијски), Положај Бања Луке (геостратешки, политички, економски, образовни и здравствени центар), Традиција у привреди и култури, Разграната мрежа организација и институција за успјешно функционисање и развој града, Ријешен дио капиталних улагања у инфраструктуру (путна мрежа, аеродроме, жељезница, фабрика воде, регионална депонија).	Лоше спровођење приватизације и реструктурисања предузећа – отпуштање радника, Застарјелост опреме и технологије (система), Недовољна искоришћеност природних ресурса, Висока стопа незапослености.
Просторно планирање	Просторно планирање
Урбано подручје покривено спроведбеном планском документацијом 43% Бања Лука регионални центар развоја, Велики број школованог и едуцираног кадра, У току је израда просторног плана града, Могућност коришћења закона који ће омогућити бржу легализацију објеката и спријечити даљу нелегалну градњу.	Немогућност утицаја на усвајање планских аката, Неуравнотежен развој градског и руралног подручја, Честе измјене планске документације, Застарјели стратешки плански документи (просторно-урбанистички план), Неувезаност Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове РС са локалном власти.
Социјално стање и потребе	Социјално стање и потребе
Развијен институционални оквир (Министарство здравства, рада и социјални политике, центар за социјални рад, факултет), Људски ресурси – едукован кадар за рад у социјалној заштити, Развијена свијест о потребама постојања мреже социјалне заштите Социјална заштита уређена кроз законску регулативу, правилнике, стратегије, Солидно развијен невладин сектор за пружање услуга и партнерску сарадњу, Урађена социјална карта Града Бања Луке	Недостатак финансијских средстава за измирење обавеза према свим категоријама корисника социјалне заштите, Недостатак координације између носилаца социјалне заштите и привредних и других субјеката у рјешавању проблема из области социјалне заштите, за укључивање у социјалну заштиту, Недовољна сарадња носилаца социјалне политике у смислу увида у рад, организацију и могућности коришћења ресурса – унапређење система, Недовољан стамбени фонд за збрињавање најугроженијих категорија лица у стању социјалне потребе
Стамбено-комуналне прилике	Стамбено-комуналне прилике

Комунална опремљеност урбаног подручја, Добра саобраћајна повезаност са цијелом регијом, Људски ресурси развијени кроз кадар који се школује у Бања Луци, Град посједује властито грађевинско земљиште.	Непостојање система прочишћавања отпадних вода – урбано, Локално – индивидуално рјешавање отпадних вода у руралним подручјима, Недовољна едукованост становништва – екологија, Имовинско-правни односи (споро рјешавање).
МОГУЋНОСТИ	ПРИЈЕТЊЕ
Економска ситуација	Економска ситуација
Утицај глобализације на сељење индустрије у регионе и земље са нижим трошковима, Стабилна монетарна политика, Коришћење предприступних фондова за јачање инфраструктуре и развој људских ресурса, Већа искоришћеност Закона о јавно-приватном партнерству, Развој предузетничке културе, Развијање перспективних области (пољопривреда, туризам), Креирање предуслова за долазак нових инвеститора, Стимулисање запошљавања у друштвено одговорним предузећима.	Скромни капацитети у области планирања, аплицирања и имплементације пројеката, Низак ниво страних директних улагања, Поремећај у демографској структури становништва (одлазак најперспективнијих кадрова), Поремећај у области тржишта рада, Недостатак радних мјеста и притисак на фондове (ПИО), Неусклађени програм образовања са потребама тржишта, Недовољно стимулативан пословни амбијент, Смањење интересовања донатора за финансирање пројеката у БиХ, Низак ниво пореске децентрализације, Недовршен процес приватизације и реструктурирања предузећа, Присутна сива економија и нелојална конкуренција.
Просторно планирање	Просторно планирање
ИПА фондови, Оснивање фонда за израду планске документације, Порези на изнајмљивање, Едукација шире јавности о значају непрофитног-социјалног становања и користи за заједницу од овог вида збрињавања, Коришћење дијела средстава из већ дефинисаних пореза (порез на некретнине) у сврху стварања фонда и рјешавање потреба непрофитног-социјалног становања.	Спољашњи утицај (интереси) на одлучивање, Неусаглашеност и непотпуна легислатива, Дехуманизација, Неријешени имовинско-правни односи, Непостојање финансијских средстава и добрих пракси за формирање фондова, Недостатак планова и активности за подршку шире друштвене заједнице и дефинисања извора средстава, Непостојање агенција и служби за управљање, одржавање и развој стамбеног фонда.

Социјалне прилике	Социјалне прилике
Унапређење сарадње између носилаца социјалне политике у владином сектору и локалној заједници (НВО сектор), Надлежна министарства побољшала рад на имплементацији Закона о социјалној заштити, Коришћење постојећих и израда нових пројеката који ће унаприједити социјалну заштиту, у смислу јавно-приватног партнерства, Веће издвајања из Буџета Града усмјерених на рјешавање социјалних питања становништва који су у стању социјалне потребе, Оснивање фондова за помоћ социјално угроженим категоријама, Подстицање самозапошљавања, образовања, преквалификација, Оживљавање привредног развоја.	Стални недостатак средстава који проузрокује проблем у одрживости достигнутог нивоа социјалне заштите, Мањак интереса за укључивање у рјешавање проблема унутар области социјалне заштите (од људских ресурса до свих осталих субјеката), Неповољан одраз дуготрајне економске кризе на економску ситуацију грађана и пријетња даљег повећања броја људи у стању социјални потребе, Неусклађеност потреба и постојеће легислативе, Повећан број обољелих и радно неспособних људи, Раст социјалног раслојавања становништва, Претјерана материјално-стамбена зависност младих од родитеља, Повећано учешће старије популације у укупном броју становника, Све више категорија становника треба социјалну помоћ.
Стамбено-комуналне прилике	Стамбено-комуналне прилике
Коришћење ИПА фондова за унапређење комуналне инфраструктуре, Коришћење одрживих и обновљивих извора енергије, Већа искоришћеност јавно-приватних партнерстава, Увећање стамбеног фонда изградњом нових станова за одређене категорије, Кориштење могућности доградње постојећих зграда, Доношење одлука да се обезбиједи дио средстава за одржавање путем наплате најамнина, Јачање људских капацитета ради веће искоришћености доступних фондова (домаћих и страних), Измјена и допуна законске регулативе везане за стамбени фонд, Израда свеобухватне стамбене стратегије, Доношење закона о непрофитном-социјалном становању.	Водозахватно подручје – неријешена заштита и канализација, Недостатак финансијских средстава, Економска криза и политичка нестабилност у земљи и окружењу, Одлазак школованих младих кадрова, Непостојање закона о непрофитном-социјалном становању, Недостатак финансијских институција и кредитних линија за изградњу, одржавање и реконструкцију постојећег стамбеног фонда, Миграције становништва и све израженија неравнотежа урбаних и руралних подручја.

ВИЗИЈА

Бања Лука је град са развијеним системом подршке за рјешавање стамбених проблема грађана.



СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Обезбјеђење доступног непрофитно-социјалног становања на територији Града Бања Луке	ИНДИКАТОРИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ – РИЗИЦИ	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР
Стратешки правац 1: Обезбјеђење социјалне сигурности породица и смањења сиромаштва кроз обезбјеђење НСС Фонда (становљење под закуп са непрофитним и доступним најамницама)	Број изграђених стамбених јединица у складу с потребама грађана	База података о изграђеним и додијељеним стамбеним јединицама	- Недостатак средстава и политичке воље - Немогућност приступа донагорским фондовима и другим изворима финансирања	2015–2020
Резултати: - успостављени нови модели планирања у области задовољавања стамбених потреба грађана	Изграђени и усвојени планови за рјешавање стамбених потреба грађана	План активности за рјешавање стамбених потреба грађана	Генерално лоша економска ситуација и досадашња задуженост Града	2015–2020
Доступност НСС као приуштивог стамбеног фонда за изнајмљивање	Број појединачна и домаћинства са ријешеним стамбеним питањем који нису самостално могли ријешити стамбено питање по тржишним условима	- База података о станарима - Уговори са станарима о коришћењу НСС	Немогућност запошљавања у граду и отварање тржишта рада у ЕУ	2015–2020
Обезбјеђење приуштивог становања отвара могућности запошљавања и кретања радне снаге	- Смањен број корисника по основу права из закона о социјалној заштити - Број запослених дефицирних кадрова који користе стамбене јединице обезбијеђене кроз НСС	- Годишњи извјештаји носилаца социјалне политике у граду - Потписани уговори са станарима (кадровима)		2015–2020

Сигурност и подстицај младима у планирању и оснивању породица (мјере пронаталитетне политике)	Већи стандард и повећан број младих брачних парова и повећање наталитета	Квартални и годишњи извјештаји матичних уреда и Завода за статистику РС	2015–2020
ОПШТИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Обезбјеђење доступног непрофитно-социјалног становања на територији Града Бања Луке	ИНДИКАТОРИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	РЕМЕНСКИ ОКВИР
Стратешки правац 2: Увећање стамбеног фонда намијењеног за НСС под закуп	Број стамбених јединица намијењених за НСС	База података	
Резултати: - побољшан квалитет живота грађана који нису у могућности да самостално ријеше стамбено питање по тржишним условима - планска документација града усклађена према потребама грађане НСС - урађена анализа постојећег стамбеног фонда по питању могућности адаптације/доградње за потребе НСС	- Обезбјеђено земљиште за изградњу стамбених јединица за социјално становање - Изграђена инфраструктура на локацијама предвиђеним за НСС - Прибављене сагласности за доградњу постојећих објеката за потребе НСС - Формиране нове урбане зоне у граду са свим потребним садржајима за НСС - Повећан капацитет стамбеног фонда у граду по повољним условима становања - Повећана свијест грађана о доступности социјалног становања	- Извјештаји градских институција о НСС - Изграђена пројектна документација за изградњу објеката за потребе НСС - Изграђени објекти за потребе НСС - Дограђени објекти за потребе НСС	- Проблеми око неријешених имовинских односа за земљиште предвиђено за изградњу - Нестабилно политичко окружење - Недостатак консензуса у Скупштини приликом доношења одлука које се тичу инвестирања у НСС
			2015–2020

Стратешки правац 3: Развој институционалне инфраструктуре и подизање капацитета Градске управе за остваривање програма НСС	Ефикасније управљање и транспарентан рад Агенције/Градске службе и других актера задужених за спровођење Стратегије НСС			
Резултати: - формирана Агенција за праћење и развој НСС - организационо и кадровски ојачана Агенција/Градска служба за планирање и изградњу станова НСС	Ефикасније управљање НСС	Годишњи извјештај о раду	- Недостатак политичке воље - Недостатак консензуса у градској скупштини	2015–2020
Израђени годишњи планови рада Агенције/Градске службе	Повећана ефикасност рада Агенције/Градске службе у области НСС	- Годишњи план рада - Годишњи извјештај о раду	- Недостатак средстава у буџету - Неразвијени кадровски и материјални потенцијали	2015–2020
Израђени годишњи планови едукације кадрова у Градској служби/Агенцији	Повећана ефективност у раду Агенције/Градске службе	- Годишњи план рада - Годишњи извјештај о раду	Неразвијени кадровски и материјални потенцијали	2015–2020
Израђене препоруке за доношење Закона о НСС	Пораст броја градова са израђеном стратегијом НСС	- База података о градовима у којима су усвојене Стратегије о НСС - Број станова у функцији НСС	- Непостојање закона о социјалном становању - Непостојање државне стратегије	2015–2020
Стратешки правац 4: Одрживост и развој непрофитног-социјалног становања	Подстицање економске одрживости корисника НСС	Анализа тржишта		

Резултати: - развијен систем олакшица за послодавце који су спремни да запосле кориснике НСС	Донесене одлуке и израђени правилници који дефинишу систем олакшица за послодавце	- Одлука - Правилници - Годишњи извјештај о броју запослених корисника	Непостојање јасне законске регулативе	2015–2020
Побољшан квалитет живота корисника	У сарадњи са Заводом за запошљавање израђени програми и пројекти за запошљавање корисника НСС	Годишњи извјештаји	Недостатак средстава	2015–2020
Нормативно уређење станова под најам	Израђени и усвојени правилници о управљању, одржавању зграда и одабиру корисника НСС	- Правилници и друга нормативна акта - Годишњи извјештај	Нејасна законска рјешења	2015–2020
Развијен систем олакшица за инвеститоре који су спремни улагати у изградњу станова за издавање	Коришћење градског грађевинског земљишта под посебним условима	Одлука градске скупштине	Нејасна законска рјешења	2015–2020

ДИО 5: АКЦИОНИ ПЛАН 2015–2016

СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Обезбјеђење доступног непрофитно-социјалног становља на територији Града Бања Лука	АКТИВНОСТИ	ОПИС АКТИВНОСТИ	РАДНИ ПРОГРАМИ/ ЗАДАЦИ/ ПРОЈЕКТИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	НАЧИН ОБЕЗБЈЕЂЕЊА СРЕДСТАВА
Стратешки правац 1: Обезбјеђење социјалне сигурности породица и смањења сиромаштва кроз обезбјеђење НСС фонда (становљење под закуп са непрофитним и доступним најамнимнама)					
Резултати: - успостављени нови модели планирања у области задовољавања стамбених потреба грађана	Израђени и усвојени планови за рјешавање стамбених потреба грађана	Извршити анализу потреба за становањем путем синдикалних организација у јавним и приватним предузећима, као и незапослених лица путем Завода за запошљавање и Центра за социјални рад	Уведена обавеза евидентирања стамбених потреба грађана у јавним и приватним предузећима, Заводу за запошљавање и Центру за социјални рад	Радна група / Агенција	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства

Сигурност и подстицај младима у планирању и оснивању породица (мјере пронагалитетне политике)	- РТВ – јавни емитери и програми укључени у промоцију НСС	- Прикупљање примјера добре праксе и емитовање РТВ емисија. За потребе промоције НСС израђени промотивни материјали, РТВ емисије у којима се информише грађанство о позитивним примјерима НСС из наше земље и окружења - Организовање округлих столова по градовима и прикупљање мишљења о потребама развоја оваквог вида становања и промоције пронагалитетне политике	Донесена одлука о континуираном информисању јавности о могућностима које нуди НСС и прикупљање мишљења јавног мњења о разним видовима подстицаја за младе	Радна група / Агенција	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства
ОПШТИ СТРАТЕШКИ ЦИЉ: Обезбјеђење доступног непрофитно-социјалног становања на територији Града Бања Лука	АКТИВНОСТИ	ОПИС АКТИВНОСТИ	РАДНИ ПРОГРАМИ/ ЗАДАЦИ/ ПРОЈЕКТИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	НАЧИН ОБЕЗБЈЕЂЕЊА СРЕДСТАВА
Стратешки правац 2: Увећање стамбеног фонда намијењеног за НСС под закуп					

Резултати: - побољшан квалитет живота грађана који нису у могућности самостално ријешити стамбено питање по тржишним условима	- У просторном плану обезбијеђене локације за НСС	- У постојећим или плановима чија је реализација у току дефинисати зоне и локације за изградњу станова намијењених за НСС	- Донијети одлуку о дојели земљишта за изградњу станова намијењених НСС у власништву Града	Агенција/Градска служба	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства
Постојећи станови по основу: - збрињавања социјално незбринутих лица ЦСР (12 станова) - намјенског збрињавања ромске популације (7 станова) - поврата станова од стране Министарства за избјегла и расељена лица (27 станова) - као и станови из укупног броја станова за које није извршено потраживање, а под посебним условима би прешли у функцију НСС	- Доношење одлука за пренос постојећих станова у непрофитно-социјално становање	- Извршити попис свих станова на подручју града Бања Луке за које не постоји потраживање власништва, као и станова у другим функцијама за које не постоји приватно власништво без права откупа	- Поднијети захтјев Градоначелнику и Скупштини Града Бања Лука за доношење одлуке о стављању у функцију становања постојећих станова по принципима НСС, а нераспоређених у приватном власништву	Агенција/Градска служба	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства

Урађена анализа постојећег стамбеног фонда по питању могућности адаптације/доградње за потребе НСС	Израђен план валоризације стамбеног фонда на подручју Града Бања Луке	За потребе валоризације стамбеног фонда израђен анкетни упитник и извршена анализа могућности за адаптацију и надоградњу постојећег стамбеног фонда за потребе НСС	- Израђено истраживање и валоризациони стамбени фонд - Објављено истраживање на основу којег се доноси план надоградње и реконструкције зграда, намијењеног за НСС	Агенција/Градска служба/НВО	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства
Стратешки правац 3: Развој институционалне инфраструктуре и подизање капацитета градске управе за остваривање програма НСС					
Резултати: - формирана Агенција за праћење и развој НСС - организационо и кадровски ојачана Агенција/Градска служба за планирање и изградњу станова НСС	Ефикасније управљање НСС у граду Бања Лука	- Донесена Одлука Скупштине града о формирању посебне јединице за управљање и развој НСС - Донесена одлука о кадровској прерасподјели у новоформирану јединицу за управљање и развој НСС	Упућен захтјев градоначелнику и Скупштини Града за доношење одлуке о формирању засебне јединице за управљање и развој НСС	Радна група	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства

				Израђен акциони план за 2016. год.			Агенција/Градска служба	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства
Стратешки правац 4: Одрживост и развој непрофитног-социјалног становања								
Резултати: Развијен систем олакшица за послодавце који су спремни запослити кориснике НСС	Донесене одлуке и израђени правилници који дефинишу систем олакшица за послодавце	- Извршити детаљну стручну анализу позитивних законских прописа којима је регулисан систем олакшица за послодавце - Извршити анализу градског буџета у будућим линијама у којима је дефинисана оријентација према запошљавању и самозапошљавању	Годишњим планом рада дефинисати обуке за кориснике НСС у изради бизнис планова, биографија, мотивационих писама, прикупљања средстава и других програма на основу исказаних потреба				Агенција/Градска служба	2015-2016
								Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства
Развијен систем олакшица за инвеститоре који су спремни улагати у изградњу станова за издавање	Коришћење градског грађевинског земљишта под посебним условима	Агенција/Градска служба ће припремити посебан програм олакшица у инвеститорима у изградњу станова под најам за који ће градска скупштина донијети одлуку	Припремљен годишњи програм и донесена одлука о врсти давања олакшица инвеститорима за изградњу станова под најам				Агенција/Градска служба	Буџет града/ текући трошкови/ донаторска средства

Компаративне предности и стратешке оријентације

Компаративне предности оваквог начина становања су поред јефтинијег становања и могућности Града да уреди и урбанизује све зоне становања, регулишући начин и ефикасност одржавања и уређења одређеног простора. Дугорочна опредјељеност за непрофитно-социјалну изградњу станова омогућиће градској управи веће учешће у рјешавању нагомилане социјалне проблематике и реализацију потписаних међународних докумената.

Социјални и економски услови за развојну стратегију

Свака развојна стратегија полази од чињенице да је неопходно задовољити минимум предуслова за задовољење потреба грађана, тако да се и Стратегија непрофитно-социјалног становања водила том чињеницом, дефинишући низ категорија којима је неопходна помоћ и стратешка интервенција (избјегла и расељена лица, повратници, млади брачни парови, стара лица без старања и др.). Поред опредјељења дефинисаног кроз изградњу и реконструкцију стамбеног фонда, ову стратегију прати економска опредјељеност да се корисницима непрофитног-социјалног становања омогући запослење као предуслов за несметан развој непрофитног-социјалног становања, као и законско усаглашавање кроз увођење одређених олакшица.



ДИО 6

СИСТЕМ ПРАЋЕЊА И ЕВАЛУАЦИЈЕ С ИНДИКАТОРИМА ЗА ПРАЋЕЊЕ

Инструменти за праћење и евалуацију

Градска управа је основни носилац имплементације „Стратегије непрофитно-социјалног становања Града Бања Луке“. Као што је већ у документу назначено, Европска социјална повеља и Закон о локалној самоуправи дају локалним самоуправама већу надлежност у области спровођења стамбене политике. Недостатак закона о непрофитно-социјалном становању, као и стамбене политике, онемогућава брже дјеловање или могућности за досљедно спровођење Стратегије, што ипак није било пресудно у изради стратешког документа.

Општа методологија имплементације

Имплементација Стратегије вршиће се на основу годишњег оперативног плана имплементације који садржи: планиране активности и пројекте за реализацију, носиоце реализације активности и пројеката, процијењена финансијска средстава и њихове изворе, као и рокове извршења. Приједлози пројеката који се планирају годишњим оперативним планом треба да буду изведиви, рационални, економски оправдани и одрживи, да подржавају остварење интереса већине заинтересованих страна и да подржавају одређивање и стратешке циљеве локалне заједнице у области НСС.

Праћење

За праћење напретка у остваривању Стратегије надлежан је градоначелник Бања Луке. Градоначелник подноси извјештај о остваривању Стратегије непрофитно-социјалног становања Скупштини Града сваке године.

Годишњи оперативни план припрема надлежно одјељење/Агенција и доставља га градоначелнику до краја септембра текуће године за наредну годину. Градоначелник утврђује Приједлог оперативног плана и доставља Скупштини Града на усвајање. Годишњи оперативни план усвојен на Скупштини Града основ је за програмирање и израду планова рада градских служби и јавних установа чији је оснивач Град.

Надлежно одјељење/Агенција прати реализацију Оперативног плана, прикупља податке, информације и извјештаје о његовој реализацији, анализира његово извршење и предлаже градоначелнику мјере за извршење.

Надлежно одјељење/Агенција квартално доставља извјештаје и анализе о реализацији годишњег оперативног плана. Надлежно одјељење/Агенција за израду Стратегије квартално разматра реализацију Стратегије на основу достављених информација, извјештаја и анализа извршења Оперативног плана, те врши процјену степена реализације Стратегије.

Индикатори мониторинга

Пројекти дефинисани у Оперативном плану за 2015–2020. годину који ће се финансирати средствима градског буџета и висина новчаних средстава,
Пројекти који ће се финансирати средствима Владе РС и висина одобрених средстава,
Пројекти који ће се финансирати донаторским, кредитним и другим средствима за период имплементације Стратегије и висина новчаних средстава,

Број корисника НСС по категоријама, стамбено обезбијеђених у периоду имплементације Стратегије.

Средства верификације

Неки од извора верификације:

Одлука о буџету и издвајањима за имплементацију Стратегије,
Периодични извјештаји о имплементацији Стратегије,
Одлука о буџету Владе РС и висина издвојених средстава,
Извјештај о висини издвојених донаторских, кредитних и других средстава за имплементацију Стратегије у периоду 2015–2020. године,
Анкетирање и интервјуи са корисницима НСС.

Евалуација

На основу анализа, надлежно одјељење/Агенција евалуира и врши процјену степена реализације Стратегије и годишњег Оперативног плана, израђује извјештај са препорукама, који доставља градоначелнику прије усвајања новог годишњег Оперативног плана.

Измјене и допуне „Стратегије непрофитно-социјалног становања Града Бања Луке“

У случају да надлежно одјељење/Агенција на основу спроведених анализа оцијени да је потребно извршити измјене и допуне Стратегије, приједлог измјена и допуна са образложењем доставиће градоначелнику и Скупштини Града на разматрање и усвајање.




CATHOLIC RELIEF SERVICES

 **UNHCR**
The UN Refugee Agency